



Zaaknummer : 01047554
Ons Kenmerk : ODH748526
Datum : 20-11-2023

Beschikking

Wet natuurbescherming - Soortenbescherming

Onderwerp

Op 9 september 2022 hebben wij een aanvraag om ontheffing geregistreerd als bedoeld in artikel 3.8, eerste lid, en artikel 3.10, tweede lid, van de Wet natuurbescherming. De aanvraag heeft betrekking op het vervangen van leidingen op bestaand traject, het aanleggen van een nieuwe leiding inclusief regelput en uitstroomvoorziening in natuurgebied Berkheide en Lentevreugd en is aangevraagd door Dunea N.V. De aanvraag betreft het opzettelijk vangen en doden van de rugstreeppad, de zandhagedis en de waterspitsmuis, het opzettelijk verstoren van de rugstreeppad, de zandhagedis en de waterspitsmuis alsmede het beschadigen of vernielen van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de rugstreeppad, de zandhagedis en de waterspitsmuis.

Ontheffing wordt gevraagd voor het overtreden van de verbodsbepalingen zoals genoemd in:

- artikel 3.5, eerste lid, van de Wet natuurbescherming voor wat betreft het opzettelijk vangen en doden van de rugstreeppad (*Epidalea calamita*) en de zandhagedis (*Lacerta agilis*);
- artikel 3.5, tweede lid, van de Wet natuurbescherming voor wat betreft het opzettelijk verstoren van de rugstreeppad (*Epidalea calamita*) en de zandhagedis (*Lacerta agilis*);
- artikel 3.5, vierde lid, van de Wet natuurbescherming voor wat betreft het beschadigen of vernielen van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de rugstreeppad (*Epidalea calamita*) en de zandhagedis (*Lacerta agilis*);
- artikel 3.6, tweede lid, van de Wet natuurbescherming voor wat betreft het anders dan voor verkoop onder zich hebben van de rugstreeppad (*Epidalea calamita*) en de zandhagedis (*Lacerta agilis*);
- artikel 3.9, eerste lid, van de Wet natuurbescherming voor wat betreft het vangen van de rugstreeppad (*Epidalea calamita*) door gebruikmaking van niet-selectieve middelen;
- artikel 3.10, eerste lid, aanhef en onder a, van de Wet natuurbescherming voor wat betreft het opzettelijk vangen en doden van de waterspitsmuis (*Neomys fodiens*);
- artikel 3.10, eerste lid, aanhef en onder b, van de Wet natuurbescherming voor wat betreft het opzettelijk beschadigen of vernielen van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de waterspitsmuis (*Neomys fodiens*).

De ontheffing is aangevraagd voor de periode 1 september 2022 tot en met 28 februari 2023.



Besluit

Wij besluiten:

- I. de aangevraagde ontheffing te verlenen aan Dunea N.V.;
- II. de in het vervolg van dit besluit opgenomen voorschriften te verbinden aan deze ontheffing;
- III. de aanvraag en de aanvullende gegevens van 30 november 2022, 28 april 2023, 15 juni 2023, 29 juni 2023, 23 augustus en 25 augustus 2023 en bijlagen 1, 2, 3 en 4 onderdeel te laten zijn van deze ontheffing;
- IV. als vangmiddelen als bedoeld in artikel 3.25, eerste lid, van de Wet natuurbescherming wijzen wij aan:
 - schepnet met een maximale maaswijdte van drie millimeter (rugstreeppad);
 - vangemmer (rugstreeppad en zandhagedis);
 - vangstropje (zandhagedis);
 - elektrovisapparatuur (DEKA vermogen 5kW).
- V. dat deze ontheffing geldig is vanaf bekendmaking van dit besluit tot en met 31 december 2027.

Ondertekening

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
voor dezen,

ing. L. Hopman
Hoofd Toetsing & Vergunningverlening Milieu
van de Omgevingsdienst Haaglanden

Bijlagen

1. Algemeen Laarzenprotocol (ODH740516).
2. Laarzenprotocol specifiek Lentevreugd (ODH740518).
3. Hygiëne protocol Lentevreugd watercrassula (ODH745099).
4. Verdeling werkgebieden project Leiding Lentevreugd (ODH745101).



Rechtsmiddelen

Voor de mogelijkheid rechtsmiddelen aan te wenden tegen deze ontwerpbeschikking wijzen wij op de desbetreffende tekst in het begeleidende schrijven.



VOORSCHRIFTEN

Algemene voorschriften

- 1 De ontheffinghouder dient:
 - de start van de werkzaamheden te melden (startmelding);
 - het ecologisch werkprotocol op te sturen of te mailen bij de startmelding van de werkzaamheden;
 - eventuele wijzigingen gedurende de uitvoering uiterlijk één week van tevoren te melden;
 - de beëindiging van de werkzaamheden uiterlijk één week van tevoren te melden.

Voorgaande meldingen dienen gericht te worden aan de Unit Groen Bodem en Opsporing van de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid, Postbus 550, 3300 AN te Dordrecht, telefoonnummer 078-7708585, e-mailadres meldingwnb@ozhz.nl onder vermelding van 'flora en fauna'. De meldingen mogen schriftelijk of digitaal worden gedaan.

- 2 Deze ontheffing kan uitsluitend gebruikt worden door (medewerkers van) de ontheffinghouder of in opdracht van de ontheffinghouder handelende (rechts-)personen. De ontheffinghouder blijft daarbij verantwoordelijk en aansprakelijk voor de juiste naleving van deze ontheffing.
- 3 De ontheffinghouder is ervoor verantwoordelijk dat zijn personeel of derden welke betrokken zijn bij de uitvoering van het project, op de hoogte zijn van de voorschriften in deze ontheffing en de maatregelen in het rapport 'Activiteitenplan Leiding Lentevreugd' van 8 september 2022 en de informatie van 30 november 2022, 28 april 2023, 15 juni 2023, 29 juni 2023, 23 augustus 2023 en 25 augustus 2023. Hiervoor dient een ecologisch werkprotocol te worden opgesteld en op de locatie aanwezig te zijn. In het ecologisch werkprotocol dient in ieder geval het volgende te worden opgenomen:
 - a de voorwaarden zoals opgenomen in deze ontheffing;
 - b aanduiding van de locatie van het plangebied;
 - c de uit te voeren werkzaamheden;
 - d de periode waarin de werkzaamheden uitgevoerd worden;
 - e de mitigerende en compenserende maatregelen;
 - f de momenten waarop ecologische begeleiding ingeschakeld wordt;
 - g het bijhouden van een logboek van de ecologische begeleiding.
- 4 Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden dient een afschrift van deze ontheffing, het ecologisch werkprotocol en het logboek van de ecologische begeleiding (i.c. controle, vrijgave werkzaamheden) op de locatie van de werkzaamheden aanwezig te zijn en op verzoek te worden getoond aan de daartoe bevoegde toezichthouders of opsporingsambtenaren. De genoemde documenten mogen langs de elektronische weg, leesbaar worden getoond.
- 5 De werkzaamheden dienen ecologisch begeleid te worden door een deskundige¹ op het gebied van de rugstreeppad, de zandhagedis en de waterspitsmuis.

¹ Onder een ecologisch deskundige wordt verstaan:

Een ecologisch deskundige is iemand die ecologisch advies geeft of werkzaamheden begeleidt op het gebied van leefgebieden en/of (beschermde) soorten. Hij of zij heeft schriftelijk aantoonbare ervaring en specifieke ecologische kennis, voortkomend uit of vergelijkbaar met een afgeronde mbo-, hbo- of universitaire opleiding, met als zwaartepunt Nederlandse ecologie.

De ecologisch deskundige heeft voldoende kennis en jarenlange ervaring om ecologisch onderzoek uit te kunnen voeren en advies te kunnen geven. Hij of zij:

- (her)kent de functionaliteit van leefgebieden van (beschermde) soorten;
- heeft kennis van de algemeen erkende onderzoeks- en monitoringsmethoden;
- kan resultaten onderbouwd rapporteren en ecologische werkprotocollen uitwerken;
- kan ontheffingsaanvragen opstellen of daarbij ondersteunen;



- 6 De ontheffinghouder dient, met in achtneming van de voorschriften in deze ontheffing, de maatregelen uit te voeren zoals beschreven in hoofdstuk vier van het rapport 'Activiteitenplan Leiding Lentevreugd' van 8 september 2022 en de documenten van 30 november 2022, 28 april 2023, 15 juni 2023, 29 juni 2023, 23 augustus 2023 en 25 augustus 2023.
- 7 Indien een of meerdere in voorschrift 6 bedoelde maatregelen onverhoopt niet uitvoerbaar zijn, dienen hiervoor minimaal gelijkwaardige maatregelen voor wat betreft de functionaliteit en effectiviteit voor de rugstreeppad, de zandhagedis en de waterspitsmuis te worden getroffen.
- 8 Tijdig, minimaal één maand voordat de in voorschrift 7 bedoelde maatregelen worden uitgevoerd, dienen deze ter goedkeuring aan de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid te worden voorgelegd.

Specifieke voorschriften

Algemeen

- 9 Het plaatsen van rijplaten over bestaande onverharde beheerpaden dient uitgevoerd te worden in één werkrichting om eventueel aanwezige soorten de mogelijkheid te geven zich tijdig te kunnen verplaatsen naar veilig leefgebied.
- 10 De rijnsnelheid van alle machines en voertuigen over onverhard terrein binnen het projectgebied mag niet hoger zijn dan vijf kilometer per uur. Voor beheerpaden die voorzien zijn van rijplaten en aanwezig zijn in onverhard terrein binnen het plangebied, geldt een maximale snelheid van 15 kilometer per uur. In overige gevallen, zoals (transport)bewegingen over verharde beheerpaden die met rijplaten zijn voorzien, geldt een maximumsnelheid van 30 kilometer per uur. Indien een lagere maximum snelheid ter plaatse geldt vanuit veiligheidsoverwegingen of andere wet- en regelgeving dan dient deze maximum snelheid te worden aangehouden.
- 11 Bij het uitvoeren van de werkzaamheden dient natuurvriendelijk materieel te worden ingezet en/of sparende technieken te worden toegepast zoals beschreven in de Gedragscode Wet natuurbescherming voor drinkwaterbedrijven².
- 12 Indien tijdens de uitvoering van de werkzaamheden individuen van de rugstreeppad en/of de zandhagedis worden aangetroffen in het plangebied, moeten de werkzaamheden die gerelateerd zijn aan dat specifieke werk op de locatie waar het individu is aangetroffen meteen gestopt te worden. Er dient in dat geval direct contact opgenomen te worden met de begeleidend ecologisch deskundige (voorschrift 5) en Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (voorschrift 1). De ecologische deskundige dient ter plaatse passende maatregelen te nemen en de genomen maatregelen zo spoedig mogelijk, maar uiterlijk op dezelfde dag dat deze worden uitgevoerd, door te geven aan de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid. De werkzaamheden kunnen op de werklocatie hervat worden als deze is vrijgegeven door de ecologische deskundige. Indien de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid het nodig acht dat aanvullende en/of andere maatregelen getroffen moeten worden voordat de werkzaamheden hervat mogen worden, dan mogen de werkzaamheden pas hervat worden na toestemming hiertoe van de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid. Hiervan dient door de ecologisch deskundige (voorschrift 5) verslag te worden gedaan in het ecologisch logboek (voorschrift 4).

- kan anticiperen op en heeft voortschrijdend inzicht in het uitvoeren van ecologisch werk in de praktijk (inclusief vrijstellingen en gedragscodes);
- kan specifieke ecologische maatregelen toepassen en begeleiden;
- zet zich aantoonbaar actief in op het gebied van de soortenbescherming en is werkzaam bij Nederlandse natuurorganisaties, (semi)overheidsinstanties en/of een ecologisch adviesbureau dat bij voorkeur is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus.

² <https://www.rvo.nl/sites/default/files/2021/06/Gedragscode-Waterbedrijven-20210602.pdf>.



- 13 Voorafgaand aan de werkzaamheden dient het werkgebied op aanwezigheid van watercrassula te worden geïnventariseerd door een ecologisch deskundige die aantoonbare kennis³ heeft op het gebied van de watercrassula. De inventarisatie wordt uitgevoerd onder de volgende voorwaarden:
- a het gehele werkgebied inclusief een zone van 500 meter rondom wateren en vochtige habitattypen, gronddepots en de volledige transportroute met een zone van 10 meter aan weerszijden, dient geïnventariseerd te worden op het voorkomen van watercrassula;
 - b indien tijdens de inventarisatie of uitvoering van de werkzaamheden alsnog watercrassula wordt aangetroffen in het werkgebied, bij gronddepots en/of transportroutes, mogen de werkzaamheden op die locatie en de directe omgeving niet worden gestart of dienen te worden gestopt. In dat geval dient direct contact opgenomen te worden met de begeleidende ecologisch deskundige (voorschrift 5) en Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (voorschrift 1). De betreffende groeiplaats of groeiplaatsen dienen met een zone van minimaal vijftien meter rondom met lint te worden afgezet en met rust gelaten te worden. Werkzaamheden en transportbewegingen binnen de afgeschermdes zones mogen pas hervat worden na succesvolle verwijdering van de watercrassula en het nemen van de benodigde hygiënemaatregelen om verdere besmetting te voorkomen. De wijze van bestrijding dient te worden afgestemd met Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (voorschrift 1);
 - c de resultaten van de inventarisatie gericht op de watercrassula dienen inclusief ondersteunend fotomateriaal uiterlijk binnen één week na afronding van het uitgevoerde onderzoek te worden aangeleverd bij de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (voorschrift 1);
 - d in duingebied Berkheide dient gedurende de gehele uitvoeringsperiode van de werkzaamheden in en rondom de infiltratieplassen het hygiëneprotocol 'Algemeen Laarzenprotocol' (zie *bijlage 1*) gehanteerd te worden;
 - e in Lentevreugd dient het hygiëneprotocol 'Laarzenprotocol specifiek Lentevreugd' (zie *bijlage 2*) gehanteerd te worden en voor het gebruik van machines en materialen het hygiëneprotocol 'Hygiëneprotocol Lentevreugd watercrassula'⁴ (zie *bijlage 3*);
 - f in het ecologisch logboek (voorschrift 3, sub g) dient door de ecologisch deskundige verslag te worden gedaan van de bevindingen van de inventarisatie naar de watercrassula en indien van toepassing met vermelding van aanwezige locaties op kaart, waarbij de mate van besmetting wordt beschreven en de genomen vervolgstappen;
 - g indien een nieuwe groeiplaats van de watercrassula in de directe omgeving van het werkgebied wordt waargenomen, dient deze groeiplaats met een zone van minimaal vijftien meter rondom met lint te worden afgezet. Er dient direct een melding te worden gemaakt aan de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid en overlegd te worden welke passende maatregelen kunnen worden genomen om verdere verspreiding en besmetting te voorkomen.
- 14 Zowel bij het afvangen van soorten op het landhabitat als bij het afvangen van soorten in de infiltratieplassen en het uitvoeren van controles dienen altijd de gebruikte materialen (waaronder handschoenen, laarzen, schepnetten, elektrovisnetten en opvangemmers) voor- en achteraf grondig ontsmet te worden conform het *Desinfectie protocol veldwerk* van RAVON⁵.

Berkheide - werkgebieden 3, 4 en 5

- 15 Voorafgaand aan de werkzaamheden dient het werkgebied ongeschikt te worden gemaakt voor de rugstreeppad en de zandhagedis door het plaatsen van een amfibieën- en reptielenscherm (hierna: schermen) rondom het gehele werkterrein, onder begeleiding van een ecologisch deskundige (voorschrift 5). Aanvullend zijn de volgende voorwaarden van toepassing:

³ <https://www.rvo.nl/onderwerpen/ruimtelijke-ingrepen/ontheffing-vrijstelling/ecologisch-deskundige>.

⁴ Dit te volgen protocol bevat de best beschikbare maatregelen om bij de uitvoering van de werkzaamheden (verdere) verspreiding van watercrassula te voorkomen.

⁵ https://www.ravon.nl/Portals/2/Bestanden/Publicaties/Hygiene_protocol.pdf.



- a in Berkheide werkgebied 3 en 4 (zie *bijlage 4*), dient het plaatsen van schermen uitgevoerd te worden in de laatste week van augustus tot en met de eerste week van september. Dit betreft de minst kwetsbare periode van de zandhagedis voorafgaand aan de winterperiode, welke start begin september en duurt tot en met maart;
 - b de schermen dienen minimaal tien centimeter in de grond te worden ingegraven en vanaf het maaiveld minimaal 50 centimeter hoog te zijn. De palen dienen aan de binnenzijde van het werkgebied te worden geplaatst;
 - c indien gebruik wordt gemaakt van een gronddepot naast het plangebied dient ook dit gronddepot uitgerasterd te worden met een scherm. Er mag geen gebruik worden gemaakt van een folie en/of doek op de grond van een gronddepot;
 - d de schermen dienen in goede staat te verkeren en dagelijks op functionaliteit gecontroleerd te worden door een ecologisch deskundige (voorschrift 5) of door een persoon die aanwezig is op de locatie en is geïnstrueerd door de ecologisch deskundige. Beschadigingen, hoge vegetatie of omgevallen schermen en dergelijke, waardoor de functionaliteit wordt belemmerd, dienen uiterlijk binnen een dag te worden hersteld of opgelost;
 - e de schermen dienen te blijven staan totdat de werkzaamheden zijn afgerond om er zeker van te zijn dat er geen nieuwe toestroom (influx) is van rugstreepadden en zandhagedissen naar het gebied waar de werkzaamheden worden uitgevoerd. Na afronding van de werkzaamheden mogen de schermen onder begeleiding van de ecologisch deskundige (voorschrift 5) verwijderd worden;
 - f in het ecologisch logboek (voorschrift 3, sub g) dient door de ecologisch deskundige (voorschrift 5) verslag te worden gedaan van het plaatsen en verwijderen van de schermen, de uitgevoerde controles en wat de bevindingen en eventuele genomen acties zijn geweest.
- 16 Op het afvangen en verplaatsen van de rugstreepad en de zandhagedis zijn de volgende aanvullende voorwaarden van toepassing:
- a het afvangen en verplaatsen van de rugstreepad en de zandhagedis vanuit het werkgebied en gronddepot(s) dient door een ecologisch deskundige (voorschrift 5) verricht te worden;
 - b het afvangen van de rugstreepad dient uitgevoerd te worden door middel van het ingraven van emmers. Vanaf het moment van afvangen, dienen de emmers tweemaal daags met een tussenperiode van maximaal 10 tot 12 uur gecontroleerd te worden op aanwezige individuen van de rugstreepad, zandhagedis en overige aanwezige soorten;
 - c de vangemmers dienen aan de volgende criteria te voldoen:
 - i) de emmers dienen aan de onderzijde op meerdere plaatsen geperforeerd te zijn en te worden voorzien van schuilmogelijkheden voor de rugstreepad en de zandhagedis (bijv. zand, gras en/of schors). Deze schuilmogelijkheden mogen er niet toe leiden dat beide soorten uit de emmer kunnen klimmen;
 - ii) tenminste om de 25 meter dient één emmer aan de binnenzijde van de schermen ingegraven te worden;
 - iii) de emmers dienen één schuin geplaatste grillige stok/tak te bevatten, zodat muizen uit de emmers kunnen klimmen;
 - iv) er dient tien centimeter boven de emmers gaas geplaatst te worden, zodat er bescherming is tegen predatie door roofvogels en andere dieren;
 - v) gedurende het weekend en tijdens andere periodes waarin de emmers niet binnen 24 uur gecontroleerd worden, dienen de emmers afgesloten te worden, zodat individuen niet te lang gevangen zitten;
 - vi) er dient rekening gehouden te worden met de weersomstandigheden. Droogte, hitte of regenval maken dat vangemmers tijdelijk dichtgezet of vaker gecontroleerd moeten worden. Dit is ter beoordeling aan de ecologisch deskundige (voorschrift 5);



- d het afvangen van de zandhagedis dient uitgevoerd te worden door middel van handvangsten, aangevuld met het plaatsen van meerdere schuilplaten binnen het plangebied en/of stropvangsten. Stropvangsten met behulp van vangstropjes mogen enkel en alleen worden toegepast door een ecologisch deskundige met aantoonbare kennis in het afvangen van de zandhagedis met deze specifieke methode. Vanaf het moment van afvangen, dienen de schuilplaten eenmaal daags gecontroleerd te worden op aanwezige individuen van de rugstreeppad, zandhagedis en overige aanwezige soorten. Het afvangen dient bij voorkeur uitgevoerd te worden in de ochtend van 9.00 tot 12.00 uur of aan het einde van de middag van 16.00 tot 18.00 uur. Sprake dient te zijn van gunstige weersomstandigheden (zonnig weer, temperatuur vanaf 12 a 14 graden Celsius en niet bij een temperatuur van 30 graden Celsius of hoger), niet bij regen, te veel wind (meer dan Bft 4) of op dagen zonder zon met harde wind (meer dan Bft 4);
- e de gevangen individuen dienen zo snel mogelijk in het alternatief geschikt leefgebied weer vrijgelaten te worden en buiten de invloedsfeer van werkzaamheden;
- f er dienen minimaal vijf aaneengesloten dagen, met gunstige weersomstandigheden, géén exemplaren van de rugstreeppad en de zandhagedis gevangen te zijn, vóórdát het plangebied door een ecologisch deskundige (voorschrift 5) mag worden vrijgegeven voor het starten van de werkzaamheden. Voor de rugstreeppad betekenen gunstige weersomstandigheden dat de luchttemperatuur boven het vriespunt moet zijn en de grondoppervlaktetemperatuur niet lager dan 5 tot 6 graden Celsius mag zijn. Voor de zandhagedis vallen zonnige dagen met een temperatuur tussen de 12 a 14 graden tot en met maximaal 30 graden Celsius, zonder regen of te veel wind (meer dan Bft 4) onder gunstige weersomstandigheden;
- g in het ecologisch logboek (voorschrift 3, sub g) dient door de ecologisch deskundige (voorschrift 5) verslag te worden gedaan van het afvangen en verplaatsen van rugstreeppadden en zandhagedissen, waarbij genoteerd wordt door wie, wanneer, welke soort en hoeveel dieren zijn gevangen, verplaatst en waarheen. Daarnaast dient voor de rugstreeppad en de zandhagedis per individu aangegeven te worden of het een sub-adult/juveniel of volwassen exemplaar betreft en voor de zandhagedis aanvullend wat het geslacht is, inclusief ondersteunend fotomateriaal.

Lentevreugd – werkgebied 2

- 17 Na het vaststellen van de afwezigheid of na succesvolle verwijdering van de watercrassula (voorschrift 13) en voorafgaand aan het ongeschikt maken voor de waterspitsmuis, dienen door de ecologisch deskundige (voorschrift 5) alle wateren met bijbehorende oeverzones en plas-dras zones in en rondom het werkgebied gecontroleerd te worden op de aanwezigheid van ei-snoeren, larven en/of juveniele individuen van de rugstreeppad. Indien tijdens de controle individuen van de rugstreeppad en/of andere beschermde soorten worden aangetroffen, dient direct contact opgenomen te worden met Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (voorschrift 1) onder vermelding van het zaaknummer, zodat passende maatregelen genomen kunnen worden voordat de werkzaamheden gestart mogen worden. Tevens dienen de resultaten te worden opgenomen in het ecologisch logboek (voorschrift 3, sub g).
- 18 Het werkgebied in Lentevreugd dient als eerste ongeschikt te worden gemaakt voor de waterspitsmuis, onder begeleiding van een ecologisch deskundige (voorschrift 5). Het ongeschikt maken voor de rugstreeppad (voorschrift 19) volgt hierna. De volgende voorwaarden gelden:
 - a vanaf 15 september dient het werkgebied in Lentevreugd ongeschikt te worden gemaakt voor de waterspitsmuis onder begeleiding van een ecologisch deskundige (voorschrift 5);
 - b het volledige werkgebied, zowel in lengte als breedte, dient twee weken voorafgaand aan de start van de werkzaamheden en aan het ongeschikt maken voor de rugstreeppad, ongeschikt te worden gemaakt als leefgebied voor de waterspitsmuis. Deze werkstrook dient wekelijks gemaaid te worden, waarbij de vegetatie korter dan vijf centimeter behoort te zijn. Het is van belang om een maairichting van droog naar vochtig/nat terrein aan te houden. Indien de vegetatie in de tussenliggende periode sneller groeit dient een extra maaibeurt te worden toegepast;
 - c het maaien mag alleen worden uitgevoerd met een bosmaaier;



- d gedurende de maaiwerkzaamheden dient een ecologisch deskundige vooruit te lopen om aanwezige individuen van soorten te activeren, waardoor deze zich kunnen verplaatsen naar veilig leefgebied buiten de invloedssfeer van werkzaamheden. Het gebruik van vangmiddelen, zoals een vangnet, is niet toegestaan;
 - e van het voorgaande dient verslag te worden gedaan in het ecologisch logboek (voorschrift 3, sub g) door de ecologisch deskundige (voorschrift 5);
 - f bij de maaiwerkzaamheden dient het hygiëneprotocol 'Laarzenprotocol specifiek Lentevreugd' (zie *bijlage 2*) en voor het gebruik van de bosmaaier het hygiëneprotocol 'Hygiëne Lentevreugd watercrassula' (zie *bijlage 3*) gevolgd te worden.
- 19 Nadat het werkgebied in Lentevreugd ongeschikt is gemaakt voor de waterspitsmuis dient het volledige werkgebied 2 van Lentevreugd ongeschikt te worden gemaakt voor de rugstreeppad door het plaatsen van schermen, onder begeleiding van een ecologisch deskundige (voorschrift 5). Hierop zijn dezelfde voorwaarden van voorschrift 15, sub b tot en met sub f, van toepassing. Aanvullend daarop zijn de volgende voorwaarden van toepassing:
- a indien het werkgebied dermate plasdras tot nat is, kan afgeweken worden van voorschrift 16, sub c, onder i, om de emmers niet te perforeren. Dit ter beoordeling aan de ecologisch deskundige (voorschrift 5);
 - b indien emmers door hoge kweldruk boven de grond worden gedrukt dienen de emmers verankerd te worden in de bodem, dit ter beoordeling aan de ecologisch deskundige (voorschrift 5).
- 20 Het droogvallen van de duinrel⁶ dient beperkt te worden tot een lengte van maximaal vijftien meter. Het water dient met een filter weggepompt te worden naar een hoger gelegen gebied waar geen vochtige laagte kan ontstaan en/of er dient gebruik te worden gemaakt van bronbemaling. Indien gebruik gemaakt wordt van bronbemaling dient het water te worden weggepompt via de bodem, waarbij zand fungeert als filter tegen plantfragmenten om eventuele verspreiding van watercrassula te voorkomen.
- 21 Indien blijkt dat de maatregelen waarbij het terugleiden van het weggepompte water naar het bovenstroomse deel van de duinrel of het plaatsen van een tijdelijke stuw niet voldoende zijn om effecten op het leefgebied van de waterspitsmuis uit te sluiten, dienen de werkzaamheden gestaakt te worden en aanvullende maatregelen ter goedkeuring te worden voorgelegd aan Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (voorschrift 1) onder vermelding van het zaaknummer, voordat de werkzaamheden hervat mogen worden.

Infiltratieplassen - werkgebieden 4, 5 en 7

- 22 Op de werkzaamheden in de infiltratieplassen zijn de volgende voorwaarden van toepassing:
- a vanaf de start van het verlagen van het waterpeil in de infiltratieplassen dienen aanwezige rugstreeppadden en andere aanwezige soorten (amfibieën en vissen) te worden afgevangen en vrijgelaten te worden in de naastgelegen infiltratieplas buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden. Tevens dient de aanwezige sliblaag door de ecologisch deskundige (voorschrift 5) gecontroleerd te worden op nog aanwezige individuen en ook die individuen te verplaatsen;
 - b voor het afvangen is het toegestaan om gebruik te maken van schepnetten met een maximale maaswijdte van drie millimeter en/of door het toepassen van elektrovisserij (DEKA vermogen 5 kW) vanuit een boot (bij grotere infiltratieplassen) of met een draagbaar apparaat lopend door de infiltratieplas;
 - c het toepassen van elektrovisserij voor het afvangen dient te worden uitgevoerd door een ecologisch deskundige met aantoonbare ervaring in het toepassen van deze specifieke vangmethode⁷. Het toepassen van elektrovisserij vereist, zowel voor de veiligheid van mens als van dier, vaardigheid in het werken met deze vangmethode;

⁶ Een duinrel is een kort, snelstromend beekje waarin kwelwater uit de duinen kan afstromen naar het lager gelegen land.

⁷ <https://www.rvo.nl/onderwerpen/visserijregelingen/ontheffingen-kust-en-binnenwateren#ontheffing-binnenwateren>.



- d in het ecologisch logboek (voorschrift 3, sub g) dient door de ecologisch deskundige (voorschrift 5) verslag te worden gedaan van het afvangen en verplaatsen van de soorten. Daarnaast dient, indien toegepast, hierin een ecologische onderbouwing te zijn opgenomen, waaruit blijkt dat het elektrovisseren is verricht door een ecologisch deskundige die bedreven is in het toepassen van deze specifieke vangmethode.

Monitoringsverplichting

- 23 Aan deze ontheffing is een monitoringsverplichting verbonden om te borgen dat het leefgebied van de rugstreeppad, de zandhagedis en de waterspitsmuis in het totale plangebied van dit besluit voor Berkheide en Lentevreugd na de werkzaamheden functioneert en ook functioneel blijft op lange termijn. Er dient gedurende een periode van drie jaar gemonitord te worden door een ecologisch deskundige (voorschrift 5) op het gebied van de rugstreeppad, de zandhagedis en de waterspitsmuis. Startend vanaf het eerstvolgende voortplantingsseizoen na uitvoering van de werkzaamheden. De monitoring voor de rugstreeppad en de zandhagedis dient te worden uitgevoerd conform de richtlijnen opgenomen in de Handleiding Meetnet Reptielen en Amfibieën van RAVON (2020)⁸, waarbij de volgende randvoorwaarden van toepassing zijn:
- a de aanwezige wateren in het plangebied en binnen een zone van 500 meter rondom het plangebied worden op kooractiviteit van de rugstreeppad gemonitord;
 - b de zandhagedis dient gemonitord te worden door middel van het uitvoeren van looproutes in het plangebied en binnen een zone van 500 meter rondom het plangebied. Indien de looproutes enkele waarnemingen opleveren dient het monitoringsonderzoek aangevuld te worden door het leggen van schuilplaten (herpetoplaten) in het plangebied en binnen deze zone van 500 meter;
 - c aanvullend dient jaarlijks in de monitoringsperiode een kwalitatieve ecologische beoordeling te worden gedaan door een ecologisch deskundige. Hieruit moet blijken hoe het functioneel leefgebied van de rugstreeppad, de zandhagedis en de waterspitsmuis zich ontwikkeld en welke effecten zijn opgetreden. Er dient concreet te zijn gemotiveerd welke SMART-definitie⁹ wordt gegeven aan een goede, matige en slechte kwaliteit van het functioneel leefgebied van de betreffende soorten, zodat dit ook heldere handvatten geeft voor behoud van kwaliteit en het nemen van maatregelen ter verbetering;
 - d de resultaten van de monitoring en de kwalitatieve ecologische beoordeling dienen jaarlijks vóór 1 februari van het opvolgende jaar te worden aangeleverd bij de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (voorschrift 1);
 - e de monitoringsresultaten dienen te worden opgeleverd in een korte rapportage, waarin in ieder geval dient te worden opgenomen: een heldere conclusie over de effectiviteit van de maatregelen en een voorstel voor verdere optimalisatie of extra maatregelen, mocht het verwachte resultaat uitblijven en aanwijsbaar zijn toe te schrijven aan de uitvoering van de betreffende maatregelen. Voorstellen voor optimalisatie en extra maatregelen mogen worden uitgevoerd na goedkeuring van het voorstel door de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (voorschrift 1);
 - f indien de monitoringsresultaten hiertoe aanleiding geven, kunnen er aanvullende maatregelen worden opgelegd;
 - g bij de monitoring in duingebied Berkheide dient het hygiëneprotocol 'Algemeen Laarzenprotocol' (zie *Bijlage 1*) en in Lentevreugd het hygiëneprotocol 'Laarzenprotocol specifiek Lentevreugd' (zie *Bijlage 2*) gevolgd te worden.

⁸ https://www.ravon.nl/Portals/2/Bestanden/HelpMee/Handleiding_daglijstjes.pdf en https://www.ravon.nl/Portals/2/Bestanden/HelpMee/Handleiding_meetnet_reptielen.pdf?versie=202101120936.

⁹ SMART: specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdgebonden.



AANWIJZINGEN VOOR GEBRUIK

- Voor alle soorten - beschermd én onbeschermd - geldt de zorgplicht ex artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming. Op grond hiervan dient zoveel als redelijkerwijs mogelijk is schade aan deze soorten te worden voorkomen.
- Gedurende de werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met het broedseizoen van vogels. Verstoring van broedgevallen van vogels dient te worden voorkomen. Voor het broedseizoen wordt geen standaardperiode gehanteerd in het kader van de Wet natuurbescherming. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode.
- Dit besluit is alleen van toepassing op de beschermde soorten, verbodsbepalingen en handelingen zoals opgenomen in de aanvraag. Indien blijkt dat de werkzaamheden kunnen leiden tot overtreding van andere verbodsbepalingen en/of er sprake zal zijn van niet eerder voorziene effecten op andere beschermde soorten dan waarop dit besluit van toepassing is, dienen de werkzaamheden gestaakt te worden en direct contact te worden opgenomen met de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (voorschrift 1) en hiervoor een aanvullende ontheffing te worden aangevraagd bij Omgevingsdienst Haaglanden.
- In het kader van de zorgplicht dient rekening te worden gehouden met mogelijke aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen in bomen bij het verrichten van snoei- en kapwerkzaamheden. Door een ecologisch deskundige met kennis van vleermuizen dienen deze bomen te worden gecontroleerd op de aanwezigheid van kieren, holten, oksels en scheuren waar vleermuizen in kunnen verblijven. Wanneer hier sprake van is, dient nader onderzoek uitgevoerd te worden conform het Vleermuisprotocol 2021.



OVERWEGINGEN

Aanleiding

Op 9 september 2022 hebben wij een aanvraag om ontheffing geregistreerd als bedoeld in artikel 3.8, eerste lid, en artikel 3.10, tweede lid, van de Wet natuurbescherming (hierna: Wnb). De aanvraag heeft betrekking op het vervangen van leidingen op bestaand traject, het aanleggen van een nieuwe leiding inclusief regelput en uitstroomvoorziening in natuurgebied Berkheide en Lentevreugd en is aangevraagd namens Dunea N.V. (hierna: Dunea). De aanvraag betreft het opzettelijk vangen en doden van de rugstreepdad, de zandhagedis en de waterspitsmuis, het opzettelijk verstoren van de rugstreepdad, de zandhagedis en de waterspitsmuis alsmede het beschadigen of vernielen van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de rugstreepdad, de zandhagedis en de waterspitsmuis. Ontheffing wordt gevraagd voor het overtreden van de verbodsbepalingen zoals genoemd in:

- artikel 3.5, eerste lid, van de Wnb voor wat betreft het opzettelijk vangen en doden van de rugstreepdad (*Epidalea calamita*) en de zandhagedis (*Lacerta agilis*);
- artikel 3.5, tweede lid, van de Wnb voor wat betreft het opzettelijk verstoren van de rugstreepdad (*Epidalea calamita*) en de zandhagedis (*Lacerta agilis*);
- artikel 3.5, vierde lid, van de Wnb voor wat betreft het beschadigen of vernielen van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de rugstreepdad (*Epidalea calamita*) en de zandhagedis (*Lacerta agilis*);
- artikel 3.6, tweede lid, van de Wet natuurbescherming voor wat betreft het anders dan voor verkoop onder zich hebben van de rugstreepdad (*Epidalea calamita*) en de zandhagedis (*Lacerta agilis*);
- artikel 3.9, eerste lid, van de Wet natuurbescherming voor wat betreft het vangen van de rugstreepdad (*Epidalea calamita*) door gebruikmaking van niet-selectieve middelen;
- artikel 3.10, eerste lid, aanhef en onder a, van de Wet natuurbescherming voor wat betreft het opzettelijk vangen en doden van de waterspitsmuis (*Neomys fodiens*);
- artikel 3.10, eerste lid, aanhef en onder b, van de Wet natuurbescherming voor wat betreft het opzettelijk beschadigen of vernielen van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de waterspitsmuis (*Neomys fodiens*).

De ontheffing is aangevraagd voor de periode 1 september 2022 tot en met 28 februari 2023.

De aanvraag van 9 september 2022 is gewijzigd op 21 oktober 2022 vanwege het uitvoeren van de werkzaamheden in twee fasen. Bij deze aanvraag behoren de volgende stukken:

- Activiteitenplan Leiding Lentevreugd, Bureau Waardenburg, projectnummer 21-0715, 8 september 2022 (ODH499758);
- Passende beoordeling - Project Leiding Lentevreugd, Bureau Waardenburg, projectnummer 21-0715, 7 september 2022 (ODH499754);
- Memo - Vervanging rivierwater aanvoerleiding Dunea door Lentevreugd, Dunea N.V., 22 januari 2021 (ODH499747);
- Verificatiedocument aanvullende informatie aanvraag Lentevreugd gebiedsbescherming, Dunea N.V., 7 september 2022 (ODH799751);



- Wijzigingsdocument aanvullende informatie Leiding Lentevreugd soorten, Dunea N.V., 8 september 2022 (ODH499759);
- Mail Aanvraag en intrekken documenten Lentevreugd - zaaknummer 01036726, Dunea N.V., 9 september 2022 (soortbescherming) (ODH499760);
- Mail Aanvulling en intrekking documenten Lentevreugd - zaaknummer: 01036726, Dunea N.V., 8 september 2022 (gebiedsbescherming) (ODH499757).
- Re: Aanvullende informatie - Lentevreugd, Panbos, Meta's Duin en Duingebied Berkheide te Wassenaar, Dunea N.V., 22 september 2022 (ODH748323).
- Aanvulling en intrekking documenten Leiding Lentevreugd - zaaknummer: 01036726, Dunea N.V., 27 september 2022 (ODH759934);
- Verificatiedocument Toelichting aanvullingen aanvraag Leiding Lentevreugd, zaaknummer: 01036726, Dunea N.V., 27 september 2022 (ODH876194);
- Alternatievenafweging Programma Berkheide, Dunea N.V., 16 september 2022 (ODH751767P);
- Verkenning Drinkwatervoorziening Zuid-Holland 2040, projectnummer RSW-A1001, 10 juli 2018 (ODH751769P);
- Projecten gezamenlijke natuurontwikkeling Berkheide, Ecogroen, kenmerk 21425, 21 maart 2022 (ODH751768P).
- RE: Toezending document(en) van de Omgevingsdienst Haaglanden, Zaaknummer: 01044898, Dunea N.V., 12 oktober 2022 (ODH759933);
- Toestemming grondeigenaren Leiding Lentevreugd zaaknummer 01028796, Dunea N.V., 1 september 2022 (ODH751773P);
- Kansen en risico's voor beschermde soorten bij Programma Berkheide, Bureau Waardenburg, projectnummer 21-0646, 19 september 2022 (ODH751772P);
- Vergunning onderbouwende rapportage bemaling t.b.v. vervanging transportleiding door Lentevreugd en Berkheide, HaskoningDHV Nederland B.V., kenmerk BI3935-WM-RP-220622-1253, 22 juni 2022 (ODH751771P);
- Verificatiedocument Aanvullende vragen aanvraag Leiding Lentevreugd zaaknummer 01036726, Dunea N.V., 12 oktober 2022 (ODH751770P).

Op 21 oktober 2022 is de aanvraag gewijzigd:

- Akkoord verlening 'onthefving leiding Lentevreugd in twee delen zaaknummer 01036726, Dunea N.V., 21 oktober 2022 (ODH499765).

Bij de beoordeling van de aanvraag is tevens ambtshalve onderstaand advies van RAVON betrokken, welk advies is verzocht naar mogelijkheden voor het (plaatselijk) toestaan van uitvoeringswerkzaamheden in de overwinteringsperiode, in welke periode het ongeschikt maken van het leefgebied voor de rugstreeppad en de zandhagedis niet meer mogelijk is. Op 13 oktober 2022 heeft een gezamenlijk veldbezoek plaatsgevonden met Dunea, RAVON, Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid en Omgevingsdienst Haaglanden. Het uitgebrachte advies is gedeeld met aanvrager. Het betreft de rapporten:

- Uitwerking veldbezoek 13-10-22 (habitatgeschiktheid en maatregelen), RAVON, 21 oktober 2022 (ODH876236);
- Werkzaamheden Lentevreugd en Berkheide i.h.k.v. het veiligstellen van de openbare drinkwatervoorziening, RAVON, rapportnummer: 2022.206, 31 oktober 2022. Rapport is verstuurd op 30 november 2022 (ODH751766P).

Op 28 april 2023 hebben wij per e-mail de volgende aanvullende gegevens ontvangen:

- Mail: Memo - werkzaamheden 'lage deel' in Lentevreugd - zaaknummer 01047554 en 01044898, Dunea N.V., 28 april 2023 (ODH678089);



- Memo I Werkzaamheden 'lage deel' in Lentevreugd vanaf september 2023 - programma Berkheide (ODH678088);
- Katwijk Berkheide, Lentevreugd TL Sanering, Dunea N.V., projectnummer: 100064496, 4 oktober 2021 (ODH678086);
- Werkgebied Lage deel Lentevreugd (ODH678087).

Procedure

Op deze beschikking is de uniforme openbare voorbereidingsprocedure (UOV) van afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing verklaard. Vanwege een latere aanpassing in de uitvoering van het project in twee fasen is de oorspronkelijke aanvraag van 9 september 2022 gesplitst voor de twee deelprojecten. Dit besluit ziet op de werkzaamheden in natuurgebied Berkheide en Lentevreugd. Het andere deelproject (tweede fase) betreft werkzaamheden in Lentevreugd, Meta's Duin en Panbos en deze aanvraag is behandeld onder kenmerk 01044898. Voor het project is tevens een natuurvergunning aangevraagd op 20 september 2022, geregistreerd onder kenmerk 01043936. Op deze aanvragen is separaat een besluit genomen.

Doordat de aangeleverde gegevens onvolledig waren, is op 26 mei 2023 en 28 juni 2023 verzocht om aanvullende gegevens.

Op 15 juni 2023 hebben wij per e-mail de volgende aanvullende gegevens ontvangen:

- Mail: Beantwoording vragen Lentevreugd zaaknummer 01047554 en zaaknummer 01047554, Dunea N.V., 15 juni 2023 (ODH741283);
- Notitie aanvullende vragen werkzaamheden Lentevreugd winter 2023 – 2024, Dunea N.V., kernmerk: 22-066, 14 juni 2023 (ODH741294);
- Verificatiedocument beantwoording Memo – werkzaamheden 'lage deel' in Lentevreugd, Dunea N.V., 15 juni 2023 (ODH741287);
- Notitie toestemming grondeigenaren Leiding Lentevreugd, 1 september 2022 (ODH741290).

Op 29 juni 2023 hebben wij per e-mail de volgende aanvulling ontvangen:

- RE: Werkzaamheden in Lentevreugd en de aanwezigheid van watercrassula, Dunea N.V., 29 juni 2023 (ODH876260).

Op 23 augustus hebben wij de volgende e-mail ontvangen:

- Mail: Zienswijze ontwerpbeschikking (hoge deel) Lentevreugd Berkheide - zaaknummer 01047554, Dunea N.V., 23 augustus 2023 (ODH794520).

Op 25 augustus 2023 hebben wij per e-mail de volgende aanvullende gegevens ontvangen:

- Mail: Toelichting Zienswijze ontwerpbeschikking (hoge deel) Lentevreugd Berkheide - zaaknummer 01047554, Dunea N.V., 25 augustus 2023 (ODH796405);
- Zienswijze project 'Leiding door Lentevreugd' zaaknummer 01047554, Dunea N.V., 23 augustus 2023 (ODH796404);
- Bijlage I: Dunea gedragsregels mei 2022 (ODH796402);
- Bijlage II: Watercrasulla inventarisatie 2023 Berkheide, Dunea N.V., 23 augustus 2023 (ODH796403).

Op 3 oktober 2023 hebben wij per e-mail de volgende aanvullende gegevens ontvangen:

- Verslag - Overleg ODH - Dunea over wijzigingsverzoek winning 4 en Lentevreugd, Dunea N.V., 3 oktober 2023 (ODH876323).



Bevoegd gezag

De handelingen wordt verricht binnen de provincie Zuid-Holland. Gelet op de bepalingen in artikel 1.3 van de Wnb zijn wij bevoegd gezag voor de beoordeling van de aanvraag.

Zienswijzen

De ontwerpbeslissing heeft ter inzage gelegen van 13 juli 2023 tot en met 23 augustus 2023.¹⁰ Belanghebbenden zijn in de gelegenheid gesteld om binnen deze periode op de ontwerpbeslissing een zienswijze in te brengen. Op 23 augustus 2023 is er één zienswijze ingediend door initiatiefnemer zelf, op 25 augustus 2023 is een aanvullende toelichting met bijlagen van de initiatiefnemer ontvangen. Er zijn geen andere zienswijzen binnengekomen. Kort samengevat staat in de zienswijze aangegeven, dat de in de ontwerpbeslissing opgenomen voorschriften voor initiatiefnemer onvoldoende duidelijk zijn en/of beperkend zijn ten aanzien van de praktische werkvorming en werkplanning. Hierdoor treedt een wezenlijke vertraging op waardoor de urgente en maatschappelijke projectdoelstelling in het geding komt. Initiatiefnemer is van mening dat er andere alternatieven aanwezig zijn die beter tegemoetkomen aan het projectbelang en verzoekt om een aantal voorschriften aan te passen.

Voorafgaand heeft op 22 augustus 2023 hierover overleg plaatsgevonden met initiatiefnemer. In dit overleg heeft initiatiefnemer toegelicht waarom zij wijziging van de ontwerpbeslissing wenst. Samengevat wenst de initiatiefnemer uniformering van de voorschriften in de aan haar verleende ontheffingen en de voorschriften bevatten voor de initiatiefnemer onvoldoende duidelijkheid. Op 3 oktober 2023 heeft nogmaals overleg plaatsgevonden met de initiatiefnemer om de verdere detaillering van de ondergenoemde voorschriften te bespreken. Tevens wijst initiatiefnemer ons op een verkeerde datumvermelding in de ontwerpbeslissing ten aanzien van het activiteitenplan. Dit moet het meest actuele activiteitenplan opgesteld op 9 september 2022 zijn en niet de versie van 27 juni 2022.

Meer specifiek houdt de zienswijze in dat verzocht wordt om de voorschriften 10, 12, 13 aanhef en sub b, 17, 18, 19 en 23, van het ontwerpbesluit aan te passen op de volgende punten:

- A Voorschrift 10 - De algehele rijksnelheid van vijf kilometer per uur voor alle machines en voertuigen binnen het Natura 2000-gebied leidt volgens initiatiefnemer tot vertraging van het interne transport en daarmee tot vertraging in de projectuitvoering en planning met bijkomende financiële consequenties. Tevens ontbreekt volgens initiatiefnemer de nuancering tussen verhard (al dan niet met rijplaten voorzien) en onverhard terrein. Op beheerpaden die voorzien zijn van rijplaten kan over het algemeen, vanwege het goede zicht, harder gereden worden. Dit conform de eigen gedragscode van Dunea, waarbij een maximum snelheid van 30 kilometer per uur binnen Natura 2000-gebieden wordt aangehouden. Op onverhard terrein blijft de rijksnelheid maximaal vijf kilometer per uur. Aangezien het werkgebied wordt afgezet met schermen en de beschermde soorten uit het werkterrein worden weggevangen, verzoekt initiatiefnemer de algehele rijksnelheid op verhard terrein van vijf naar 30 kilometer per uur aan te passen.
- B Voorschrift 12 - initiatiefnemer geeft aan dat dit voorschrift leidt tot een onwerkbaar situatie indien alle werkzaamheden in het gehele werkterrein stilgelegd moeten worden bij het aantreffen van een individu van de rugstreeppad en/ of de zandhagedis en expliciet op toestemming van Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid gewacht moet worden alvorens de werkzaamheden hervat kunnen worden. Dit vanwege het voorafgaand aan de werkzaamheden ongeschikt maken van het werkgebied voor aanwezige beschermde soorten, waarbij er altijd kans aanwezig is dat een enkele individu van beide soorten achterblijft. Tijdens de werkzaamheden is ecologische begeleiding aanwezig welke direct kan handelen indien een individu of individuen van beide soorten wordt of worden aangetroffen. De locatie van aantreffen kan worden afgezet en/of met rust worden gelaten totdat in afstemming met de begeleidende ecooloog is bepaald welke wijze van verplaatsing correct is, waarbij verslag wordt gedaan in het ecologisch logboek.

¹⁰ Provinciaal blad 2023, 7945. Zie: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/prb-2023-7945.html>.
ODH748526



- C Voorschrift 13 (aanhef en sub b) - Als natuurbeheerder en verantwoordelijke voor de habitattypen en leefgebieden van beschermde soorten onderkent initiatiefnemer de problematiek van de invasieve plantensoort watercrassula niet. De aanwezigheid van deze soort is vanuit regulier beheer en structurele vegetatieopnames door diverse specialisten in Berkheide nog niet waargenomen. Dit wordt bevestigd door een recente inventarisatie naar watercrassula in de werkterreinen. Initiatiefnemer acht daarmee de kans op aantreffen van watercrassula in Berkheide en daarmee in haar werkgebied vrij laag. Mede vanwege een bekende besmettingslocatie in Lentevreugd, waarbij watercrassula in een watergang langs de Katwijkseweg al sinds 2019 -2020 aanwezig is en niet tot verdere verspreiding heeft geleid. Er wordt verondersteld dat de soort niet uniform in de terreinen van Dunea voorkomt in tegenstelling tot andere gebieden in Nederland, gezien watercrassula op bekende locaties binnen de terreinen van Meijndel ook lokaal blijven. Aangegeven wordt dat in beginsel het voorschrift geen beperking geeft indien de aanwezigheid van watercrassula in het werkgebied is uitgesloten. Echter wordt bij het aantreffen van watercrassula gedurende de werkuitvoering het direct stilleggen van al het werk, het inschakelen van een gespecialiseerd bedrijf voor een succesvolle verwijdering van de watercrassula en het pas mogen hervatten van de werkzaamheden na expliciete toestemming van Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid als een beperking gezien. Dit heeft gevolgen voor de verdere planning, realisatie en substantiële bijkomende kosten. Er wordt aangegeven dat de kans op besmetting groot wordt geacht in het terrein van Lentevreugd waar Staatsbosbeheer veel werkzaamheden heeft uitgevoerd in het kader van het project 'Natuurherstel fase 2'. De werkzaamheden van Dunea in Lentevreugd bevinden zich op ruime afstand van de bekende besmettingslocatie. De verwachting is dat bij een eventuele besmetting van watercrassula het enkel zou gaan om individuele exemplaren. Initiatiefnemer vindt het voorschrift verstrekkend gezien er tot op heden nog geen verplichting vanuit wet- en regelgeving of het provinciale exotenbeleid is om een gespecialiseerd bedrijf in te zetten, evenals landelijk erkende en vastgestelde protocollen ter bestrijding van watercrassula. Er is sprake van maatwerk, waarbij verschillende factoren (zoals lokale omstandigheden) een rol spelen in de verspreiding van watercrassula. Aangegeven wordt dat voorschrift 13 geen ruimte biedt om samen met Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid te bepalen op welke wijze een besmetting aangepakt moet worden. Initiatiefnemer is van mening dat een groeiplaats van een individu of enkele individuen naar eigen inzicht verwijderd kan worden. Indien het gaat om een groter oppervlakte als groeiplaats kan in afstemming met Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid een 'gespecialiseerd' bedrijf worden ingezet. De kans dat dit gebeurd wordt zeer onwaarschijnlijk geacht. Initiatiefnemer verzoekt om de kennis van de ecologische deskundige aan te passen naar een ecologisch deskundige met afdoende kennis van de watercrassula. Tevens wordt verzocht om de werkzaamheden door te laten gaan, de groeiplaats(en) af te zetten en met rust te laten. De werkzaamheden op deze groeiplaats(en) pas weer te laten hervatten na een succesvolle verwijdering welke in afstemming met Omgevingsdienst Zuid-Holland wordt bepaald en na toestemming daartoe van de Omgevingsdienst Zuid-Holland.
- D Voorschrift 17 - Initiatiefnemer geeft aan dat de bedoeling van dit voorschrift onduidelijk is en leidt tot verwarring. Er is aangegeven dat een controle uitgevoerd moet worden op de aanwezigheid van ei-snoeren, larven en/of juveniele individuen van de rugstreppad in alle wateren met bijbehorende oeverzones en plas-dras zones in en rondom het werkgebied voorafgaand aan het ongeschikt maken van het werkterrein voor de waterspitsmuis. Dit leidt tot verwarring met het ongeschikt maken van het werkgebied voor de rugstreppad en de zandhagedis die daarna volgt. Tevens is niet bekend of alle werkzaamheden pas mogen starten bij het treffen van passende maatregelen indien aanwezigheid van de rugstreppad wordt aangetoond. Volgens de aanvrager is de reden niet nader onderbouwd waarom voorafgaand een controle moet plaatsvinden gezien het werkgebied af wordt gezet met schermen en buiten het werkgebied niet wordt gewerkt. Opgemerkt wordt dat dit voorschrift tevens niet is vermeld in de eerder verleende ontheffing van Lentevreugd (Lage deel) en het onduidelijk is waarom dit voorschrift in het huidige besluit wel is opgenomen. Initiatiefnemer verzoekt om verduidelijking van het voorschrift en in voorschrift 16 (vangen en verplaatsen) de term 'eisnoeren, larven en/of juveniele rugstreppadden' te voegen.
- E Voorschrift 18 en 19 - De volgordelijkheid van het ongeschikt maken van het werkgebied, waarbij eerst maatregelen worden uitgevoerd voor de waterspitsmuis (voorschrift 18) en aansluitend gevolgd voor de



rugstreeppad (voorschrift 19), is volgens initiatiefnemer onduidelijk en niet uitvoerbaar vanwege de krappe planning. Daarnaast is het onduidelijk waarom het werkgebied voor beide soorten niet in één keer ongeschikt gemaakt kan worden. Opgemerkt wordt dat het ongeschikt maken van het werkgebied niet lijkt te passen gezien in de ontwerpbesluit overwinteringsgebied van de rugstreeppad en de zandhagedis wordt uitgesloten in het werkgebied. Verzocht wordt om voorschrift 19 aan te passen.

- F Voorschrift 23 - Initiatiefnemer is het niet eens met de monitoringsverplichting die wordt opgelegd in Lentevreugd, het terrein van Staatsbosbeheer. Dit wegens het opleggen van monitoring van het functioneel leefgebied van de rugstreeppad en de zandhagedis wegens aanwezigheid van watercrassula in Lentevreugd. Volgens Dunea leiden haar werkzaamheden enkel tot een tijdelijke verandering in het habitat voor de beschermde soorten. Ze is van mening dat de beheeractiviteiten, de uitgevoerde werkzaamheden en bestrijding van watercrassula door Staatsbosbeheer in Lentevreugd een grotere impact heeft dan de werkzaamheden die Dunea uitvoert in het gebied. Daarbij worden geen werkzaamheden van Dunea in en/of in nabijheid van de groeiplaats van watercrassula uitgevoerd. Tevens is er onduidelijk over wat er wordt bedoeld met het totale plangebied van dit besluit voor Berkheide en Lentevreugd waaraan deze monitoringverplichting is verbonden.

Wijzigingen ten opzichte van de ontwerpbesluit

Met aanvrager heeft overleg plaatsgevonden over de verzochte wijzigingen van de voorschriften. De ingediende zienswijze, het overleg en de ingediende toelichting en het verslag zijn betrokken in dit besluit. Dit betekent dat in dit besluit wijzigingen zijn aangebracht ten opzichte van de ontwerpbesluit. Ten aanzien van de genoemde voorschriften lichten wij onze overwegingen en eventuele tekstwijzigingen per voorschrift hieronder nader toe. Hierbij is de volgorde aangehouden waarbij eerst het huidige voorschrift wordt vermeld, vervolgens worden onze overwegingen voor het al dan niet wijzigen van het voorschrift nader toegelicht en ten slotte is het eventueel gewijzigde tekstvoorstel van het voorschrift opgenomen. In dit besluit hebben wij de foutieve vermelding van de datum van het activiteitenplan aangepast en verder hebben wij enkele tekstuele verduidelijkingen doorgevoerd.

Voorschrift 10

De rijsnelheid van alle machines en voertuigen binnen het plangebied dienen niet hoger dan vijf kilometer per uur te zijn.

Het verzoek om wijziging van dit voorschrift is aangevraagd, omdat een algehele rijsnelheid van maximaal vijf kilometer per uur voor alle machines en voertuigen binnen het plangebied leidt tot vertraging in de projectuitvoering met bijbehorende financiële gevolgen. Volgens initiatiefnemer ontbreekt in het voorschrift een nuancering in rijsnelheid voor alle machines en voertuigen over paden in verhard en onverhard terrein. Dunea wil, conform haar eigen gedragscode, een rijsnelheid van 30 kilometer per uur over verharde paden (al dan niet met rijplaten) kunnen aanhouden voor haar interne transportbewegingen. We zijn van mening dat de rijsnelheid over verharde beheerpaden die voorzien zijn van rijplaten verhoogd kan worden van vijf naar maximaal 30 kilometer per uur, zoals initiatiefnemer beoogd. Echter dient de maximale rijsnelheid van maximaal vijf kilometer per uur in onverhard terrein aangehouden te worden om individuen van de rugstreeppad en de zandhagedis voldoende mogelijkheid te geven te kunnen vluchten en daarmee verwonding en doding van beide soorten te voorkomen. Indien er sprake is van beheerpaden in onverhard terrein die voorzien zijn van rijplaten dient een maximale rijsnelheid van maximaal 15 kilometer per uur (stapvoets) aangehouden te worden. Dit om verdere vertraging in de uitvoering te voorkomen en ervoor te zorgen dat individuen van beschermde soorten tijdig kunnen vluchten. Met de hiervoor genoemde werkwijze wordt, zonder dat dit afdoet aan de realisatie van de projectdoelstellingen, voldoende geborgd dat verwonding en doding van individuen van beschermde soorten zoveel mogelijk wordt voorkomen. Gelet hierop kan met deze specificering van dit voorschrift ingestemd worden.



Gelet op bovenstaande wordt voorschrift 10 als volgt gewijzigd:

De rijsnelheid van alle machines en voertuigen over onverhard terrein binnen het projectgebied mag niet hoger zijn dan vijf kilometer per uur. Voor beheerpaden die voorzien zijn van rijplaten en aanwezig zijn in onverhard terrein binnen het plangebied, geldt een maximale snelheid van 15 kilometer per uur. In overige gevallen, zoals (transport)bewegingen over verharde beheerpaden die met rijplaten zijn voorzien, geldt een maximumsnelheid van 30 kilometer per uur. Indien een lagere maximum snelheid ter plaatse geldt vanuit veiligheidsoverwegingen of andere wet- en regelgeving dan dient deze maximum snelheid te worden aangehouden.

Voorschrift 12

Indien tijdens de uitvoering van de werkzaamheden individuen van de rugstreepad en/of de zandhagedis worden aangetroffen in het plangebied, moeten de werkzaamheden per direct gestopt worden. Er dient in dat geval direct contact opgenomen te worden met de begeleidende ecologisch deskundige (projectecoloog, voorschrift 5) en Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (voorschrift 1) onder vermelding van het zaaknummer. De werkzaamheden mogen hervat worden nadat in overleg met de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid passende maatregelen zijn genomen en zij toestemming hebben gegeven het werk weer te starten.

Het verzoek om wijziging van dit onderdeel van de ontheffing is aangevraagd, omdat het opgelegde voorschrift volgens initiatiefnemer leidt tot een onwerkbaar situatie, waarbij het stilleggen van alle werkzaamheden en expliciet wachten op af- en toestemming van Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid niet uitvoerbaar is en niet redelijk wordt geacht. Met initiatiefnemer is besproken dat bij het opnemen van dit voorschrift in ogenschouw is genomen dat het contact met Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid ook telefonisch kan plaatsvinden, zodat snel schakelen mogelijk is. Ook is besproken dat ondanks de inzet van een ecologische deskundige voor de ecologische begeleiding, deze deskundige niet dagelijks en ook niet de hele dag aanwezig is in het plangebied tijdens de werkzaamheden. Wij zijn van mening dat in het voorschrift de mogelijkheid voor Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid nodig blijft om eventueel nadere maatregelen op te leggen alvorens de werkzaamheden op de locatie van aantreffen hervat kunnen worden. Welke maatregel nodig is, is namelijk afhankelijk van diverse factoren, waaronder de periode van aantreffen van de soort (bijv. binnen de periode van de winterrust), het aantal individuen, het structureel aantreffen van individuen en de oorzaak van aantreffen (bijv. een beschadigd scherm). Bij het aantreffen van individuen van de rugstreepad en/of zandhagedis dienen de werkzaamheden die gerelateerd zijn aan dat specifieke werk op de locatie waar het individu is aangetroffen gestopt te worden. Het voorschrift hebben wij op dit onderdeel aangescherpt, opgenomen is nu de locatie van aantreffen van het individu/individuen. De werkzaamheden mogen hervat worden nadat de ecologisch deskundige ter plaatse passende maatregelen neemt en de genomen maatregelen zo spoedig mogelijk worden uitgevoerd. Dit dient men door te geven aan de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid. De werkzaamheden kunnen hervat worden als de werklocatie weer is vrijgegeven door de ecologisch deskundige, tenzij Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid het nodig acht dat aanvullende en/of andere maatregelen getroffen moeten worden, waarna de werkzaamheden hervat kunnen worden als de locatie is vrijgegeven door de ecologisch deskundige. Hiervan dient door de ecologisch deskundige verslag te worden gedaan in het ecologisch logboek.

Gelet op bovenstaande wordt voorschrift 12 als volgt gewijzigd:

Indien tijdens de uitvoering van de werkzaamheden individuen van de rugstreepad en/of zandhagedis worden aangetroffen in het plangebied, moeten de werkzaamheden die gerelateerd zijn aan dat specifieke werk op de locatie waar het individu is aangetroffen meteen gestopt te worden. Er dient in dat geval direct contact opgenomen te worden met de begeleidende ecologisch deskundige (voorschrift 5) en Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (voorschrift 1). De ecologisch deskundige dient ter plaatse passende maatregelen te nemen en de genomen maatregelen zo spoedig mogelijk, maar uiterlijk op dezelfde dag dat deze worden uitgevoerd, door te geven aan de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid. De werkzaamheden kunnen op de werklocatie hervat worden als deze is vrijgegeven door de ecologisch deskundige. Indien de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid het nodig acht dat aanvullende en/of nog andere maatregelen getroffen moeten worden voordat de werkzaamheden hervat mogen worden, dan mogen de



werkzaamheden pas hervat worden nadat deze maatregelen genomen zijn en de locatie is vrijgegeven door de ecologisch deskundige. Hiervan dient door de ecologisch deskundige (voorschrift 5) verslag te worden gedaan in het ecologisch logboek (voorschrift 4).

Voorschrift 13 aanhef en sub b

Voorafgaand aan de werkzaamheden dient het werkgebied op aanwezigheid van watercrassula te worden geïnventariseerd door een ecologisch deskundige die gespecialiseerd is in invasieve plantensoorten. Op de inventarisatie zijn de volgende voorwaarden van toepassing (a t/m f).

(...)

b Indien tijdens de inventarisatie of uitvoering van de werkzaamheden alsnog watercrassula wordt aangetroffen in het werkgebied, gronddepots en/of transportroutes, mogen de werkzaamheden niet worden gestart of dienen alle werkzaamheden per direct te worden gestopt. Er dient in dat geval direct contact opgenomen te worden met de begeleidende ecologisch deskundige (projectecoloog, voorschrift 5) en Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (voorschrift 1). De werkzaamheden mogen hervat worden na succesvolle verwijdering van de watercrassula door een gespecialiseerd bedrijf met aantoonbare kennis van watercrassula en bestrijding hiervan en na toestemming daartoe van de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (voorschrift 1).

(...)

Het verzoek om wijziging van dit voorschrift is aangevraagd, gezien aanwezigheid van watercrassula niet is aangetoond in Berkheide. Hierbij benadrukt initiatiefnemer dat zij als natuurbeheerder bekend is met watercrassula en de problematiek van een mogelijke besmetting in haar gebied niet ontkent. Vanuit regulier terreinbeheer, zoals inspecties uitvoeren en structurele vegetatieopnames door diverse specialisten, zijn geen eerdere waarnemingen van watercrassula geconstateerd in Berkheide. Dit wordt mede bevestigd door een recente inventarisatie van de watercrassula in Berkheide. In het voorschrift is aangegeven dat een inventarisatie naar watercrassula uitgevoerd moet worden door een ecologisch deskundige die is gespecialiseerd in invasieve plantensoorten. De initiatiefnemer verzoekt dit deel van het voorschrift aan te passen naar een ecologische deskundige die afdoende kennis heeft van watercrassula. Echter zijn wij van mening dat de ecologische deskundige aantoonbare kennis¹¹ en ervaring nodig heeft om watercrassula in al haar ontwikkelingsstadia, zowel in het water, oever als vochtige habitattypen te kunnen herkennen. Onder een ecologische deskundige met aantoonbare kennis van de watercrassula verstaan wij onder andere vegetatiedeskundigen en/of vrijwilligers die vegetatieopnames doen en/of terreinbeheerders die instructies hebben gehad in het herkennen van de watercrassula. Dit om besmetting in een vroeg stadium vast te kunnen stellen en een verdere uitbreiding te voorkomen. Met aantoonbare kennis en ervaring is aangesloten bij de algemene definitie van ecologisch deskundige, die wij in elke ontheffing opnemen als standaardvoorschrift en in lijn is met de definitie zoals door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO)¹² is opgesteld. Initiatiefnemer heeft in het overleg van 3 oktober 2023 aangegeven personeel met aantoonbare kennis van de watercrassula in dienst te hebben. Wij zien gelet op het voorgaande geen aanleiding het voorschrift op dit onderdeel te wijzigen.

Gezien watercrassula lokaal in de duinen van Lentevreugd en Meijendel al meerdere jaren zonder verdere verspreiding aanwezig is acht initiatiefnemer de kans op besmetting relatief laag en schat in dat het eventueel een individueel exemplaar betreft in Berkheide. De kans op besmetting wordt het grootst geacht in Lentevreugd, waar watercrassula al sinds 2019 in een watergang is aangetroffen. In het gebied heeft Staatsbosbeheer vele graafwerkzaamheden uitgevoerd ten behoeve van project “Natuurherstel fase 2”, waardoor de watercrassula zich volgens initiatiefnemer makkelijk kan vestigen. Initiatiefnemer heeft tijdens het overleg aangegeven deels akkoord te zijn met het voorschrift, namelijk dat zij het eens is met de afstemming die plaats dient te vinden met

¹¹ <https://www.rvo.nl/onderwerpen/ruimtelijke-ingrepen/ontheffing-vrijstelling/ecologisch-deskundige>.

¹² <https://www.rvo.nl/onderwerpen/ruimtelijke-ingrepen/ontheffing-vrijstelling/ecologisch-deskundige>.



Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid bij een besmetting van watercrassula in het plangebied om deze invasieve plantensoort op een succesvolle wijze te bestrijden. Om vertraging voor de verdere planning, de uitvoering van de werkzaamheden en extra kosten te voorkomen verzoekt initiatiefnemer om het voorschrift op de hierna opgenomen aspecten aan te passen.

Initiatiefnemer wil niet al haar werkzaamheden stil hoeven te leggen bij het aantreffen van een besmetting van watercrassula in het werkgebied, een gespecialiseerd bedrijf in moeten schakelen voor een succesvolle verwijdering en pas weer verder met haar werkzaamheden te kunnen gaan nadat toestemming van Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid is verleend. De handelswijze bij het aantreffen van watercrassula is met initiatiefnemer besproken tijdens eerdergenoemd overleg. Hierbij heeft initiatiefnemer aangegeven reeds bezig te zijn met inventarisatie-onderzoek naar de watercrassula en aangegeven dat de soort wordt meegenomen in de toekomstige monitoring. We zijn het eens dat niet 'alle' werkzaamheden binnen het projectgebied gestopt hoeven te worden bij het aantreffen van een groeilocatie van watercrassula in het plangebied. Echter zijn wij van mening dat de werkzaamheden in het betreffende werkgebied, de gronddepots en/of transportroutes op de locatie van besmetting en de directe omgeving ervan niet gestart mogen worden of dienen te worden gestopt. In dat geval dient contact opgenomen te worden met de begeleidende ecologisch deskundige en Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid. Gezien watercrassula zich over het algemeen invasief (één millimeter van de plant zorgt voor een nieuwe haard) binnen een gebied verspreid, is het van belang om een ruime afstand rondom de groeiplaats/ groeiplaatsen vrij te houden van werkzaamheden. We zijn van mening dat hierbij een zone van minimaal 15 meter rondom de groeiplaats of groeiplaatsen met lint moet worden afgezet en met rust gelaten te worden om verdere verspreiding door omliggende werkzaamheden te voorkomen. In de wet- en regelgeving is momenteel geen verplichting opgenomen voor het inzetten van een gespecialiseerd bedrijf voor het bestrijden van watercrassula. Om bovenstaande redenen kunnen wij instemmen met aanpassing van het voorschrift op eerdergenoemde onderdelen. Hierbij merken wij aanvullend op dat aantoonbare kennis¹³ en ervaring in de bestrijding van watercrassula en het hanteren van de bijbehorende hygiëneprotocolen van belang zijn om watercrassula succesvol te verwijderen en verdere verspreiding binnen het duingebied te voorkomen. Mede gelet op onze overwegingen in de verleende ontheffing met kenmerk ODH534006 van 10 juli 2023, waaronder het risico dat een besmetting en verdere verspreiding oplevert voor de staat van instandhouding van aanwezige beschermde soorten, behouden wij in het nieuwe voorschrift de voorwaarde dat werkzaamheden en transportbewegingen binnen de afgeschermd zones pas mogen worden hervat na succesvolle verwijdering van de watercrassula en het nemen van de benodigde hygiënemaatregelen om verdere besmetting te voorkomen. De wijze van bestrijding dient te worden afgestemd met Omgevingsdienst Zuid-Holland, waarna met toestemming daartoe van de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid de werkzaamheden kunnen starten dan wel hervat worden.

Gelet op bovenstaande wordt voorschrift 13, aanhef en sub b, als volgt gewijzigd:

Voorafgaand aan de werkzaamheden dient het werkgebied op aanwezigheid van watercrassula te worden geïnventariseerd door een ecologisch deskundige die aantoonbare kennis heeft op het gebied van de watercrassula. De inventarisatie wordt uitgevoerd onder de volgende voorwaarden (a t/m f):

(...)

- b. Indien tijdens de inventarisatie of uitvoering van de werkzaamheden alsnog watercrassula wordt aangetroffen in het werkgebied, bij gronddepots en/of transportroutes, mogen de werkzaamheden op deze locatie en de directe omgeving niet worden gestart of dienen deze te worden gestopt. In dat geval dient direct contact opgenomen te worden met de begeleidende ecologisch deskundige (voorschrift 5) en Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (voorschrift 1). De betreffende groeiplaats of groeiplaatsen dienen met een zone van minimaal vijftien meter rondom met lint te worden afgezet en met rust gelaten te worden. Werkzaamheden en transportbewegingen binnen de afgeschermd zones mogen pas hervat worden na succesvolle verwijdering van de watercrassula en het nemen van de benodigde hygiënemaatregelen om*

¹³ <https://www.rvo.nl/onderwerpen/ruimtelijke-ingrepen/ontheffing-vrijstelling/ecologisch-deskundige>
ODH748526



verdere besmetting te voorkomen. Deze wijze dient te worden afgestemd met Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (voorschrift 1).

(...)

Voorschrift 15, sub d

d De schermen dienen in goede staat te verkeren en minimaal één keer per week op functionaliteit gecontroleerd te worden door een ecologisch deskundige (voorschrift 5). Beschadigingen, hoge vegetatie of omgevallen schermen en dergelijke, waardoor de functionaliteit wordt belemmerd, dienen uiterlijk binnen een dag te worden hersteld of opgelost;

Ten opzichte van de ontwerpbesluiting hebben wij in dit besluit dagelijkse controle van de schermen opgenomen. Gezien de aard van de werkzaamheden, de lengte van de schermen en de terreinkenmerken bestaat de kans dat beschadigingen van de aanwezige schermen niet tijdig worden waargenomen. Wij zijn van mening dat wekelijkse controles onvoldoende zijn om te borgen dat er geen influx van beschermde soorten kan optreden gedurende de uitvoering van de werkzaamheden. Uit de overleggen is naar voren gekomen dat de ecologisch deskundige niet dagelijks in het werkgebied aanwezig is. Gelet daarop hebben wij opgenomen dat de controles ook door een geïnstrueerd persoon, die aanwezig is op de locatie, uitgevoerd mogen worden.

Gelet op bovenstaande wordt voorschrift 15, sub d, als volgt gewijzigd:

(...)

d De schermen dienen in goede staat te verkeren en dagelijks op functionaliteit gecontroleerd te worden door een ecologisch deskundige (voorschrift 5) of door een persoon die aanwezig is op de locatie en is geïnstrueerd door de ecologisch deskundige. Beschadigingen, hoge vegetatie of omgevallen schermen en dergelijke, waardoor de functionaliteit wordt belemmerd, dienen uiterlijk binnen een dag te worden hersteld of opgelost;

(...)

Voorschrift 17

Na het vaststellen van de afwezigheid of na succesvolle verwijdering van de watercrassula (voorschrift 13) en voorafgaand aan het ongeschikt maken voor de waterspitsmuis, dienen door de ecologisch deskundige (voorschrift 5) alle wateren met bijbehorende oeverzones en plas-dras zones in en rondom het werkgebied gecontroleerd te worden op de aanwezigheid van ei-snoeren, larven en/of juveniele individuen van de rugstreeppad. Indien tijdens de controle individuen van de rugstreeppad en/of andere beschermde soorten worden aangetroffen, dient direct contact opgenomen te worden met Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (voorschrift 1) onder vermelding van het zaaknummer, zodat passende maatregelen genomen kunnen worden voordat de werkzaamheden gestart mogen worden. Tevens dienen de resultaten te worden opgenomen in het ecologisch logboek (voorschrift 3, sub g).

Volgens initiatiefnemer ontbreekt de onderbouwing waarom een controle op de aanwezigheid van ei-snoeren, larven en/of juveniele individuen van de rugstreeppad in alle wateren met bijbehorende oeverzones en plas-dras zones in en rondom het werkgebied uitgevoerd moet worden voorafgaand aan het ongeschikt maken van het werkterrein voor de waterspitsmuis (voorschrift 18). Dit leidt volgens initiatiefnemer tot verwarring met het ongeschikt maken van het werkgebied voor de rugstreeppad en de zandhagedis (voorschrift 19) die daarna volgt. Wij zien geen aanleiding tot het wijzigen van het voorschrift, wel willen wij dit voorschrift voorzien van een nadere toelichting.

We hebben voorschrift 17 opgenomen wegens de aanwezigheid van een voortplantingswater van de rugstreeppad direct ten zuiden van het werkgebied. Gedurende het veldbezoek van 9 juni 2023, beschreven in de 'Notitie Aanvullende vragen werkzaamheden Lentevreugd 2023-2024' (hierna: notitie), is dit voortplantingswater in een natte laagte waargenomen. Tijdens het veldbezoek van 15 juni 2023 is geconstateerd dat deze natte laagte was



drooggevallen, waardoor de voortplanting van de rugstreeppad niet als succesvol is beschouwd. Naast de uitgevoerde werkzaamheden van Dunea, heeft ook Staatsbosbeheer in Lentevreugd in het voorgaande jaar werkzaamheden verricht ten behoeve van vochtige duinvalleien. Deze gerealiseerde laagtes in de ruime omgeving van het werkterrein waren tijdens de veldbezoeken droog gevallen en nog nauwelijks begroeid. Aangegeven wordt dat bij een natte zomer een aantal van deze natte laagtes waterhoudend kunnen worden, waardoor een eventuele succesvolle voortplanting van de rugstreeppad in de directe omgeving van het werkgebied niet uitgesloten kan worden. Vande rugstreeppad is bekend dat de soort een tweede legsel binnen het voortplantingsseizoen kan leggen, ongeveer twee maanden na elkaar. De larven worden medio begin mei tot in september waargenomen en juveniele rugstreeppadden voornamelijk tussen juni en september, maar kunnen tot zelfs ver in oktober worden aangetroffen. Om het werkgebied ongeschikt te maken voor de waterspitsmuis dient de vegetatie één keer in de week, twee weken lang tot maximaal vijf centimeter kort gemaaid te worden. Het maaien van de vegetatie, zowel in aanwezige oeverzones en natte laagtes van het werkgebied, dient in de laatste weken van september uitgevoerd te worden. Al eerder is aangegeven dat voortplantingswateren van de rugstreeppad direct grenzend aan en rondom het werkgebied niet uitgesloten kunnen worden. Indien hiervan sprake is leidt het ongeschikt maken van het werkgebied voor de waterspitsmuis tot een verhoogd risico op verwonding en/of doding van aanwezige rugstreeppadden. Daarom zijn wij van mening dat voorafgaand aan het ongeschikt maken van de waterspitsmuis alle wateren met bijbehorende oeverzones en plas-dras zones in en rondom het werkgebied gecontroleerd moeten worden op de aanwezigheid van ei-snoeren, larven en/of juveniele individuen van de rugstreeppad. Afhankelijk van de situatie waarin aanwezigheid van rugstreeppad (ei-snoeren, larven of juveniele rugstreeppadden) wordt aangetroffen zijn passende maatregelen benodigd, waarbij bijvoorbeeld gedacht kan worden aan het afvangen van larven of juveniele rugstreeppadden met een fijnmazig schepnet. Gelet op de nadere toelichting hiervoor, zien wij geen aanleiding tot het wijzigen van dit voorschrift.

Voorschriften 18 en 19

Voorschrift 18

Het werkgebied in Lentevreugd dient als eerste ongeschikt te worden gemaakt voor de waterspitsmuis, onder begeleiding van een ecologisch deskundige (voorschrift 5). Het ongeschikt maken voor de rugstreeppad (voorschrift 19) volgt hierna. De volgende voorwaarden gelden (a t/m f):

(...)

Voorschrift 19

Nadat het werkgebied in Lentevreugd ongeschikt is gemaakt voor de waterspitsmuis dient het volledige werkgebied van Lentevreugd ongeschikt te worden gemaakt voor de rugstreeppad door het plaatsen van schermen, onder begeleiding van een ecologisch deskundige (voorschrift 5). Hierop zijn dezelfde voorwaarden van voorschrift 15, sub b tot en met sub f van toepassing. Aanvullend daarop zijn de volgende voorwaarden van toepassing (a en b):

(...)

Voor initiatiefnemer is onduidelijk waarom het werkgebied eerst voor de waterspitsmuis (voorschrift 18) ongeschikt gemaakt moet worden en aansluitend daarop voor de rugstreeppad (voorschrift 19) en er niet voor beide soorten tegelijkertijd ongeschikt gemaakt mag worden. Wegens de krappe planning is dit voor initiatiefnemer niet uitvoerbaar. Hierbij wordt opgemerkt dat het ongeschikt maken van het werkgebied niet lijkt te passen gezien in de ontwerpbeschikking overwinteringshabitat van de rugstreeppad en de zandhagedis wordt uitgesloten in het werkgebied. Verzocht wordt om voorschrift 19 aan te passen. Echter zien wij geen aanleiding tot het samenvoegen en/of wijzigen van de voorschriften 18 en 19, wel geven wij hieronder een nadere toelichting op deze voorschriften.

In de notitie is aangegeven dat ondanks de dichte begroeiing de aanwezigheid van enkele juveniele rugstreeppadden in het werkgebied niet uitgesloten kan worden. Het plaatsen van schermen om individuen van de rugstreeppad buiten het werkterrein te houden wordt als preventiemaatregel aangedragen. Dit ter voorkoming dat



individuen van de rugstreeppad en de waterspitsmuis het werkterrein betreden gedurende de uitvoeringsperiode van de werkzaamheden.

Echter zijn wij van mening dat het plaatsen van schermen pas na het ongeschikt maken van het werkterrein voor de waterspitsmuis dient plaats te vinden. Het gelijktijdig afschermen en maaien van de vegetatie in het werkgebied is geen geschikte mitigerende maatregel gelet op de stressgevoeligheid van de waterspitsmuis. Daarbij komend is de waterspitsmuis een lastige soort om uit een gebied weg te vangen. Tevens leidt het afschermen van het werkgebied tot onvoldoende mogelijkheden voor de waterspitsmuis om naar ander geschikt leefgebied te kunnen vluchten dat zich buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden bevindt. Dit zorgt voor onvoldoende borging dat het verwonden en/of doden van individuen van de waterspitsmuis wordt voorkomen. Door een ecologisch deskundige vooruit te laten lopen op de bosmaaier, het werkgebied open te houden en een maairichting van droog naar vochtig/nat terrein aan te houden, kan ervoor gezorgd worden dat de waterspitsmuis voldoende gelegenheid geboden wordt om het werkgebied te kunnen ontvluchten. Door de vegetatie korter dan vijf centimeter te houden met een wekelijks maaibeurt gedurende twee weken lang blijft het werkgebied ongeschikt voor de waterspitsmuis. Op deze wijze wordt geborgd dat verwonding en doding zoveel mogelijk wordt voorkomen.

Na het werkgebied ongeschikt te hebben gemaakt voor de waterspitsmuis, dienen de schermen voor de rugstreeppad rondom het werkgebied te worden geplaatst. In de notitie staat aangegeven dat het werkgebied zelf niet geschikt wordt geacht als overwinteringshabitat voor rugstreeppadden wegens een hoge grondwaterstand, een dichte kruidenrijke begroeiing en een gebrek aan open zandige plekken. Dit neemt niet weg dat aanwezigheid van de rugstreeppad in het werkgebied niet uitgesloten kan worden, zoals in de notitie is beschreven. Het werkgebied grenst namelijk aan voortplantingswateren en overwinteringshabitat van de rugstreeppad in de directe en nabije omgeving. Van rugstreeppadden is algemeen bekend dat juveniele individuen tot in september en zelfs tot ver in oktober aangetroffen kunnen worden in de nabije omgeving van een voortplantingswater. De trek naar overwinteringshabitat van de rugstreeppad start in oktober, waardoor het van belang is om begin oktober al schermen rondom het werkgebied geplaatst te hebben en op deze wijze betreding van individuen in het werkgebied te weren. Dit betekent dat het werkgebied in de laatste twee weken van september voor de waterspitsmuis ongeschikt gemaakt moet worden. Deze periode bevindt zich in de kwetsbare periode van de waterspitsmuis, die loopt van april tot en met september. Echter zijn dan de jongen van de waterspitsmuis voldoende groot en mobiel om samen met de volwassen individuen te kunnen vluchten. Door de in voorschrift 18 beschreven werkwijze te hanteren wordt zoveel mogelijk voorkomen dat individuen van de waterspitsmuis worden verwond of gedood. Desalniettemin zorgt het afschermen er niet voor dat aanwezige rugstreeppadden die zich in het werkgebied bevinden kunnen wegvluchten, waardoor de werkzaamheden zonder afvangen kunnen leiden tot verwonding en doding van individuen van de rugstreeppad. Om voorgenoemde te voorkomen zijn wij van mening dat de rugstreeppad alsnog weggevangen dient te worden uit het werkgebied, omdat niet uitgesloten kan worden dat de soort daar niet aanwezig is. Dit wordt tevens in de notitie bevestigd. Zoals hiervoor nader toegelicht, zien wij geen aanleiding tot het wijzigen van deze voorschriften.

Voorschrift 23

Aan deze ontheffing is een monitoringsverplichting verbonden om te borgen dat het leefgebied van de rugstreeppad, de zandhagedis en de waterspitsmuis in het totale plangebied van dit besluit voor Berkheide en Lentevreugd na de werkzaamheden functioneert en ook functioneel blijft op lange termijn. Er dient gedurende een periode van drie jaar gemonitord te worden door een ecologisch deskundige (voorschrift 5) op het gebied van de rugstreeppad, de zandhagedis en de waterspitsmuis, vanaf het eerstvolgende voortplantingsseizoen na uitvoering van de werkzaamheden. De monitoring voor de rugstreeppad en de zandhagedis dient te worden uitgevoerd conform de richtlijnen opgenomen in de Handleiding Meetnet Reptielen en Amfibieën van RAVON (2020)¹⁴, waarbij de volgende randvoorwaarden van toepassing zijn (a t/m g):

¹⁴ https://www.ravon.nl/Portals/2/Bestanden/HelpMee/Handleiding_daglijstjes.pdf en https://www.ravon.nl/Portals/2/Bestanden/HelpMee/Handleiding_meetnet_reptielen.pdf?versie=202101120936.
ODH748526 23 / 39



(...)

Initiatiefnemer is het niet eens met de monitoringsverplichting die wordt opgelegd in Lentevreugd, liggend in het terrein van Staatsbosbeheer. Zij is van mening dat de werkzaamheden die door Staatsbosbeheer worden uitgevoerd in Lentevreugd een grotere impact hebben op het functioneel leefgebied van de rugstreepad en de zandhagedis. Volgens initiatiefnemer leiden haar werkzaamheden enkel tot een tijdelijke verandering in het habitat voor de beschermde soorten. Er wordt aangegeven dat in de overwegingen tot het opleggen van de monitoringsverplichting de aanwezigheid van watercrassula een extra aanleiding heeft gevormd voor het monitoren van de functionaliteit van het leefgebied van de rugstreepad en de zandhagedis. Wij verwijzen naar het kopje 'Staat van instandhouding' met subkopje 'Monitoring', waarin de onderbouwing voor het opleggen van de monitoringsverplichting is beargumenteerd. Hierbij wordt niet vermeld dat de aanwezigheid van watercrassula een extra aanleiding geeft voor het opleggen van een monitoringsverplichting, maar dat deze zijn aanleiding vindt in het ontbreken van soortspecifiek onderzoek en voorkoming van cumulatieve effecten. Tevens wordt aangegeven dat het onduidelijk is of de monitoringsverplichting geldt voor het totale plangebied van dit besluit voor Berkheide en Lentevreugd of alleen het werkgebied waar de werkzaamheden worden uitgevoerd. Het plangebied van een ontheffing betreft het gebied waarin effecten optreden voor de betrokken soorten, dat is niet gelijk aan alleen de plekken waar de feitelijke werkzaamheden plaats hebben gevonden. Daarnaast achten wij de monitoring noodzakelijk vanwege mogelijk optredende cumulatieve effecten, zoals beschreven onder het subkopje 'Monitoring'. Aldus is voor de aanwezige beschermde soorten meer nodig dan alleen onderzoek in het werkgebied waarbinnen de desbetreffende werkzaamheden zijn uitgevoerd. Het onderzoeksgebied waar gemonitord moet worden conform voorschrift 23 betreft het totale plangebied van dit besluit, zowel Berkheide als Lentevreugd, waarbij de grenzen verder gespecificeerd zijn in sub a en b van het voorschrift. Wij achten voorschrift 23 voldoende duidelijk geformuleerd op dit punt.

Concluderend

De zienswijze van de aanvrager, de toelichting van 25 oktober 2023 inclusief bijlagen, het verslag van 3 oktober 2023 en het hetgeen is besproken tijdens de overleggen zijn betrokken in dit besluit. Met de aanscherping, tekstuele aanpassingen en nadere toelichting op onderdelen ter verduidelijking kan de gevraagde ontheffing verleend worden. De wijzigingen ten opzichte van de ontwerpbeschikking doen zowel recht aan de praktische uitvoerbaarheid en urgentie van de projectdoelstellingen, als aan het zoveel als redelijkerwijs voorkomen van negatieve effecten op de betrokken soorten.

Toetsingskader en grondslag beschikking

De aanvraag is getoetst aan de artikelen 3.5, 3.6, 3.8, 3.9 en 3.25 van de Wnb en de Beleidsregel uitvoering Wet natuurbescherming Zuid-Holland.

De rugstreepad en de zandhagedis zijn van nature in Nederland in het wild levende dieren van soorten genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn. Beide soorten zijn tevens opgenomen in bijlage II bij het Verdrag van Bern.

Op grond van artikel 3.5, eerste, tweede en vierde lid, van de Wnb is het verboden:

- de rugstreepad en de zandhagedis opzettelijk te doden of te vangen;
- de rugstreepad en de zandhagedis opzettelijk te verstoren;
- voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de rugstreepad en de zandhagedis te beschadigen of te vernielen.

De waterspitsmuis betreft een van nature in Nederland in het wild levende soort welke is opgenomen in de bijlage, onderdeel A, behorende bij artikel 3.10 van de Wet natuurbescherming en Bijlage II, van de Habitatrichtlijn en Bern, bijlage III.



Op grond van artikel 3.10, eerste lid, aanhef en onder a en b, van de Wnb is het verboden om:

- de waterspitsmuis opzettelijk te vangen of te doden;
- vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de waterspitsmuis opzettelijk te beschadigen of te vernielen.

Op grond van artikel 3.8, vijfde lid, en artikel 3.10, tweede lid, van de Wnb wordt een ontheffing voor deze beschermde soorten slechts verleend indien:

- er geen andere bevredigende oplossing bestaat;
- de ontheffing nodig is omdat één van de belangen genoemd in artikel 3.8, vijfde lid, aanhef onder b, van de Wnb aan de orde is; met dien verstande dat voor de waterspitsmuis, in aanvulling op de redenen zoals genoemd in artikel 3.8, vijfde lid, de noodzaak voor de ontheffing ook verband kan houden met handelingen als bedoeld in artikel 3.10, tweede lid, onder a tot en met i, van de Wnb; en
- er geen afbreuk wordt gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

Op grond van artikel 3.6, tweede lid, van de Wnb is het verboden om rugstreeppadden en zandhagedissen anders dan voor verkoop onder zich te hebben of te vervoeren.

Op grond van artikel 3.9, eerste lid, van de Wnb is het verboden om rugstreeppadden en zandhagedissen te vangen door gebruikmaking van niet-selectieve middelen die de plaatselijke verdwijning of ernstige verstoring van de rust van de populaties van deze soorten tot gevolg kunnen hebben. Op grond van het tweede lid kunnen Gedeputeerde Staten ontheffing verlenen van het verbod. Artikel 3.8, vijfde lid, van de Wnb is van overeenkomstige toepassing.

Op grond van artikel 3.25, eerste lid, van de Wnb dienen bij het verlenen van een ontheffing als bedoeld in artikel 3.8, eerste lid, en artikel 3.9, tweede lid, van de Wnb de middelen te worden aangewezen die voor het vangen van de aldaar bedoelde dieren mogen worden gebruikt.

Beoordeling

Aanvraag

Initiatiefnemer Dunea is verantwoordelijk voor de productie en levering van drinkwater in het westelijk deel van Zuid-Holland. Om voldoende drinkwater te kunnen blijven leveren moet Dunea in de komende jaren de capaciteit van het drinkwater verhogen. Met het Programma Berkheide wil Dunea de leveringszekerheid veiligstellen. Het Programma Berkheide omvat een aantal projecten om op korte termijn de bestaande productiecapaciteit veilig te stellen middels renovatiewerkzaamheden en uit te breiden om aan de vraag naar drinkwater te kunnen voldoen. Het project 'Leiding Lentevreugd' betreft een onderdeel van de renovatie en uitbreiding van de drinkwatercapaciteit, welke wordt uitgevoerd vanuit deze doelstelling en opgave. Het project heeft als doel om de aanvoercapaciteit van de leveringszekerheid van drinkwater te waarborgen en op te waarden.

De leiding in Lentevreugd en het aangrenzende duingebied draagt zorg voor de aanvoer van rivierwater naar infiltratieplas 40 en het op peil houden van de Eendenplas in de Pan van Persijn. De bestaande asbestcementleiding door Lentevreugd en het aanliggende duingebied is vanaf 1938 aangelegd. De leiding is verouderd en lekt. Het vervangen van de leiding is één van de projecten die deel uitmaken van het Programma Berkheide. Het doel van de werkzaamheden is het saneren van de oude leiding en het vergroten van de capaciteit voor de aanvoer van rivierwater. De nieuwe leiding naar infiltratieplas 40 heeft hiervoor een grotere doorsnede (800 mm) dan de bestaande leiding (600 mm). De huidige leiding is 2,2 km lang en ligt in het noordelijk deel van Lentevreugd en het zuidoostelijk deel in het duingebied Berkheide. Naast het vervangen van de bestaande leiding wordt een nieuwe



leiding (doorsnede ook 800 mm) gerealiseerd tussen infiltratieplas 40 en 25 (meest westelijke uiteinde van het projectgebied).

De leiding ligt op gronden in eigendom van Staatsbosbeheer, Stichting Duindigt, gemeente Katwijk en Dunea.

De leiding loopt langs terrein van Defensie (Rijksvastgoedbedrijf). Voor het verrichten van deze werkzaamheden op het grondgebied van de verschillende terreineigenaren is toestemming verleend.

De aanvraag van 29 september 2022 is op 21 oktober 2022 gesplitst. Deze aanvraag ziet op de werkzaamheden die voor het project 'Leiding Lentevreugd' worden uitgevoerd in Duingebied Berkheide; werkgebied 3, 4 en 5 en Lentevreugd; werkgebied 2, zoals beschreven in het rapport 'Activiteitenplan Leiding Lentevreugd' van 8 september 2022 en de aanvullende informatie van 30 november 2022, van 28 april 2023, 15 juni 2023, 29 juni 2023, 23 augustus en 25 augustus 2023. Hieronder worden de specifieke werkzaamheden per werkgebied weergegeven:

Vervanging bestaande leiding

- het verwijderen van de bestaande 500AC-leiding door Lentevreugd en het duin vanaf de aansluiting op de 630PVC-leiding tot aan plas 40.1 (werkgebied 3 en 4; 690 meter);
- het aanleggen van een nieuwe 800 mm-leiding vanaf de Katwijkseweg tot aan plas 40.1 (werkgebieden 3 en 4);
- het verplaatsen van een betonnen regelput van plas 40;
- het realiseren van vijf tijdelijke depots voor opslag van grond en materiaal (werkgebieden 3 en 4).

Realisatie nieuwe leiding, regelput en uitstroomvoorziening:

- het aanleggen van een nieuwe leiding van 150 meter lang tussen plas 25 en plas 40 (werkgebied 5);
- het plaatsen van een regelput (werkgebied 5);
- het plaatsen van een uitstroomvoorziening (werkgebied 5);
- het realiseren van vijf tijdelijke depots voor opslag van grond en materiaal (werkgebieden 3, 4 en 5).

Koppeling leiding Lentevreugd – Berkheide (werkgebied 2)

- het afdammen van de watergang;
- het plaatsen van bronnering;
- de grond gescheiden ontgraven;
- het vrij graven van de leiding;
- het verbreken en leegpompen van de leiding;
- het verwijderen van het E-stuk dn 800;
- het verder leggen van de GY dn800 door de sloot heen;
- het aanvullen en afwerken van de sleuf;
- het verwijderen van de bronnering;
- het verwijderen van schotten in de watergang.

Daarnaast worden de aanvullende werkzaamheden uitgevoerd:

- het verlagen van de plaspeil van de Eendenvijver (werkgebied 7);
- het verwijderen van jonge opslag en struiken;
- het snoeien van laag hangende takken van bomen;
- het kappen van enkele bomen.

De voorbereidende werkzaamheden staan gepland te starten in september - begin oktober. De verdere uitvoering van de werkzaamheden volgen hierop met een doorlooptijd van naar verwachting drie tot vier maanden. Bij de aangevraagde ontheffingsperiode is rekening gehouden met eventuele uitloop van de werkzaamheden.

Overtreding verbodsbepaling(en)

Om te bepalen of er sprake is van overtreding van de Wnb hebben in 2021 en 2022 in totaal vier veldbezoeken



plaatsgevonden, waarin onderzoek is gedaan naar kwetsbare locaties van beschermde soorten binnen het plangebied. Het gehele plangebied wordt in algemeenheid beschouwd als functioneel leefgebied voor de rugstreeppad, de zandhagedis en de waterspitsmuis. Er is zodoende niet expliciet onderzoek voor de aangevraagde soorten rugstreeppad en zandhagedis uitgevoerd conform de Kennisdocumenten Rugstreeppad en Zandhagedis (BIJ12, 2017) en de IBN methode¹⁵ onderzoek voor waterspitsmuis. In de aanvraag is toegelicht om welke redenen in dit geval van deze protocollen kon worden afgeweken.

Zandhagedis en rugstreeppad

Het voorkomen van de rugstreeppad en zandhagedis in het Natura 2000-gebied is bekend¹⁶. Berkheide is bekend leefgebied voor beide soorten en van oudsher onderdeel van het natuurlijke verspreidingsgebied. In het Natura 2000-gebied komen de soorten dan ook algemeen voor. Dit wordt bevestigd door recente waarnemingen van beide soorten uit de NDFF in de afgelopen jaar¹⁷. Voor het Programma Berkheide wordt uitgegaan van een 'worst-case scenario', waarbij het plangebied in zijn algemeenheid wordt beschouwd als geschikt leefgebied voor de rugstreeppad en de zandhagedis. Tijdens de veldbezoeken zijn op basis van de aanwezige terreinkenmerken kwetsbare locaties, zoals potentiële voortplantings- en overwinteringsplekken, voor de rugstreeppad en de zandhagedis globaal in beeld gebracht. Daarmee is voldoende aannemelijk gemaakt dat het voorkomen van de rugstreeppad en de zandhagedis is aangetoond en dat alle essentiële functies van het leefgebied van de rugstreeppad en de zandhagedis binnen het plangebied in kaart zijn gebracht. Hiermee zijn wij van mening dat de onderzoeksinspanning voldoende is geweest.

Het werkgebied in Lentevreugd (werkgebied 2) bestaat uit een kwelsloot en bloemrijk vochtig grasland met een hoge grondwaterstand. In het werkgebied van Lentevreugd wordt de aanwezigheid van zandhagedis uitgesloten. De werkzaamheden worden uitgevoerd in een kwelsloot en bloemrijk vochtig grasland met een dichte kruidenrijke vegetatie. Open zandige plekken zijn niet aanwezig. Hierdoor kan de aanwezigheid van overwinteringsgebied in dit werkgebied voor zowel rugstreeppad als zandhagedis worden uitgesloten. Echter wordt aangegeven dat de aanwezigheid van rugstreeppad in het werkgebied niet kan worden uitgesloten.

In het duingebied Berkheide komen geschikte overwinteringsplaatsen van zowel de rugstreeppad als zandhagedis algemeen voor, met name in de overgang tussen duingrasland en struweel. Binnen het plangebied van dit deelproject zijn zandige open plekken aanwezig, welke kunnen dienen als overwinteringsplek van de rugstreeppad en zandhagedis en als ei-afzetplaats voor de zandhagedis. Rondom infiltratieplas 40 zijn twee voortplantingswateren van de rugstreeppad aanwezig. Dit betreffen recent geschoonde duinvalleien met ondiepe plassen waar in 2021 voortplanting is waargenomen. Deze voortplantingswateren blijven behouden en vrij van werkzaamheden. De infiltratieplassen en de Eendenplas waar de werkzaamheden plaatsvinden bestaan uit oevers met hoog opgaande begroeiing van struweel en riet, waarbij ondiepe oeverzones ontbreken. De plassen bevatten roofvissen, zoals snoek, baars en pos, waardoor deze plassen niet geschikt worden geacht als voortplantingswateren van de rugstreeppad. De aanwezigheid van een enkel individu van de rugstreeppad kan echter niet uitgesloten worden.

Gelet op het voorgaande, valt niet uit te sluiten dat als gevolg van de werkzaamheden in het plangebied er sprake zal zijn van aantasting van functioneel leefgebied van voorgenoemde soorten evenals aantasting van mogelijk aanwezige voortplantings- en verblijfplaatsen. Aangezien de aanwezige exemplaren als gevolg van de werkzaamheden een alternatief moeten zoeken, worden ze tevens opzettelijk verstoord. Hiermee worden de verbodsbepalingen zoals genoemd in artikel 3.5, tweede en vierde lid, van de Wnb overtreden.

¹⁵ NDFF protocol 17.001, Zoogdierverseniging.

¹⁶ RAVON, 2022, Kansen en risico's voor beschermde soorten bij Programma Berkheide.

¹⁷ Geraadpleegd op 20 juni 2023.



Vanuit de zorgplicht worden alle aanwezige soorten (amfibieën en vissen) in de infiltratieplassen en de Eendenplas afgevangen en verplaatst naar geschikt alternatief leefgebied, buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden. Aangezien hierbij gebruik wordt gemaakt van niet-selectieve vangmiddelen en de kans aanwezig is dat hierbij ook rugstreeppadden worden afgevangen, is 'worst-case scenario' ontheffing benodigd voor overtreding van artikel 3.9, eerste lid, van de Wnb. Ondanks het afvangen en de zorgvuldige werkwijze valt niet met zekerheid uit te sluiten dat er een individu gewond raakt of gedood wordt, doordat een individuele rugstreeppad en/of zandhagedis onverhoopt met het te verwijderen materiaal mee afgevoerd wordt. Om deze reden is ook voor het doden van deze soorten ontheffing aangevraagd. Gezien het voorgaande, is tevens sprake van het overtreden van de verbodsbepalingen als bedoeld in de artikelen 3.5, eerste lid, en artikel 3.6, tweede lid, van de Wnb.

Waterspitsmuis

Het gehele gebied Berkheide valt binnen het natuurlijke verspreidingsgebied van de waterspitsmuis, met name de gebieden rondom de infiltratieplassen. Ondanks dat slechts een enkele waarneming van de waterspitsmuis bekend is in dit deel van Lentevreugd, is de verwachting dat alle geschikte wateren binnen het gebied Lentevreugd en de directe omgeving daarvan geschikt leefgebied kunnen vormen (Bekker 2015¹⁸). Voor het 'Programma Berkheide' wordt dan ook uitgegaan van een 'worst-case scenario', waarbij het plangebied in zijn algemeenheid wordt beschouwd als geschikt leefgebied voor de waterspitsmuis. Het leefgebied van de waterspitsmuis bestaat voornamelijk uit vrij snel stromend tot stilstaand water met een behoorlijk ontwikkelde watervegetatie en ruig begroeide oevers. Dit specifieke habitat is veelal langgerekt en loopt evenwijdig aan de oever. Vaste verblijfplaatsen worden gemaakt in beschutte plekken, verborgen gelegen holtes of langs begroeide oeverzones van watergangen. Binnen Lentevreugd vormt de aanwezigheid van open water, rietmoeras en de vier duinrellen voldoende geschikt functioneel leefgebied voor de waterspitsmuis.

Gelet op het voorgaande, valt niet uit te sluiten dat als gevolg van de werkzaamheden er sprake zal zijn van aantasting van functioneel leefgebied van de waterspitsmuis evenals aantasting van mogelijk aanwezige voortplantings- en verblijfplaatsen. Met de geplande werkzaamheden worden dit leefgebied en de daarin aanwezige verblijfplaatsen aangetast en bestaat de kans op het doden van individuen. Hiermee worden de verbodsbepalingen zoals bedoeld in artikel 3.10, eerste lid, aanhef en onder a en b, van de Wnb overtreden.

Voorgestelde maatregelen

Om negatieve effecten van de werkzaamheden op de rugstreeppad, de zandhagedis en de waterspitsmuis tot een minimum te beperken, worden maatregelen voorgesteld zoals beschreven in het rapport 'Activiteitenplan Leiding Lentevreugd' van 8 september 2022 en de aanvullende informatie die is verkregen op 30 november 2022, van 28 april 2023, 15 juni 2023, 29 juni 2023, 23 augustus en 25 augustus 2023. Deze maatregelen zien onder andere op het treffen van mitigerende maatregelen waaronder het ongeschikt maken van het functioneel leefgebied voor de overwinteringsperiode van de rugstreeppad, de zandhagedis en de waterspitsmuis. De werkzaamheden worden uitgevoerd onder begeleiding van een ecologisch deskundige met kennis van de rugstreeppad, de zandhagedis en de waterspitsmuis. Aanvullend hierop heeft een deskundige van RAVON op het gebied van reptielen en amfibieën, op verzoek van Omgevingsdienst Haaglanden, een second opinion voor Lentevreugd en Berkheide opgesteld om inzicht te krijgen op eventuele effecten die optreden voor beide soortgroepen gedurende de uitvoering van de werkzaamheden. In dit adviesrapport zijn aanvullende maatregelen voor de rugstreeppad en de zandhagedis opgenomen. Deze aanvullende informatie is verkregen op 30 november 2022 en gedeeld met aanvrager.

Geen andere bevredigende oplossing

Het project is locatiegebonden. De projectlocatie betreft een waterwingebied, een deelproject van het Programma Berkheide, ook bekend als project 'Leiding Lentevreugd'. Het betreft een bestaande leiding, welke een zwakke schakel vormt voor de drinkwatervoorzieningen door lekkages. Om op korte termijn te kunnen voorzien aan de

¹⁸ <https://waarneming.nl/observation/124180937/>, NDFP beiden geraadpleegd op 3 juli 2023
ODH748526



benodigde vraag naar voldoende drinkwater is de renovatie en capaciteitsuitbreiding van Lentevreugd noodzakelijk. Lentevreugd moet invulling geven aan de strategie voor uitbreiding van de waterwinning op korte termijn (2022-2030) zoals opgenomen in de bij de aanvraag gevoegde Alternatievenafweging Programma Berkheide. Hierin is opgenomen dat Dunea voor de toename van de drinkwatervraag op de korte termijn afhankelijk is van het Rivier-duinsysteem waar Lentevreugd onderdeel van uitmaakt. Hierover volgen een aantal opsommingen met toelichting:

“Met de huidige ontwikkeling van de drinkwatervraag ontstaan al in de komende jaren tekorten. In 2025 wordt t.o. v. 2020 een tekort van 8 miljoen m³ drinkwater/jaar verwacht. Richting 2030 loopt het tekort verderop, naar ongeveer 10 miljoen m³ drinkwater/jaar. Daarom wordt voor de korte termijn uitbreiding van het bestaande Rivier-duinsysteem gezocht. Voor de uitbreiding van het Rivier-duinsysteem moeten alle beschikbare mogelijkheden maximaal worden benut. Dit doet Dunea door:

- Uitbreiding Berkheide, waarbij bestaande winningen gerenoveerd worden en geïnvesteerd wordt in nieuwe winputten en installaties.

(..)”

Gelet op de doelstellingen op korte termijn, kiest Dunea ervoor om deze opgave te realiseren door onder meer te kiezen voor renovatie en uitbreiding van productiecapaciteit in het waterwingebied Berkheide en het vergroten van de overbruggingscapaciteit in Berkheide:

“Berkheide heeft gezien de staat van de winningen een renovatieopgave. Ook zijn er problemen met betrekking tot bacteriologische betrouwbaarheid. Grootschalige renovatie van winningen en infiltratieplassen is noodzakelijk om het bestaande systeem in stand te houden, zodat het t/m 2040 onderdeel uit kan blijven maken van een leveringszekersysteem. Met de keuze voor Berkheide kan de opgave voor uitbreiding gerealiseerd worden in combinatie met de noodzakelijke renovatie, zodat de algehele impact van werkzaamheden zoveel mogelijk beperkt wordt.

(..)”

“In het duingebied Berkheide zijn er kansen aanwezig om uitbreiding van capaciteit te combineren met een positief effect op de instandhoudingsdoelen voor habitats en soorten in het Natura 2000-gebied. Dit is mogelijk met maatwerk uitbreidingen in het systeem van winningen en infiltratieplassen, met beperkt ruimtebeslag, positieve effecten op de hydrologie en aanvullende natuurherstelprojecten.”

In de initiatieffase zijn meerdere alternatieven onderzocht voor het vervangen van de bestaande leiding. Voor het aanleggen van een nieuwe leiding dient de bestaande waterleiding alsnog gesaneerd te worden, een nieuw tracé binnen het Natura 2000-gebied aangelegd te worden en een deel van het Panbos te worden gekapt. Herplant van bomen na het aanleggen van een nieuwe leiding door het Panbos is niet mogelijk. Het aanleggen van een nieuwe leiding door een HDD-boring is technisch niet uitvoerbaar, vanwege het risico op het doorboren van de aanwezige kleilaag, waardoor op lokaal niveau de huidige kwelsituatie verandert met negatieve effecten op de aanwezige habitattypen. Daarnaast is de aansluiting met de voeding naar de Eendenplas in de Pan van Persijn niet mogelijk. Tevens dient de nieuwe leiding in zijn volledigheid te worden uitgelegd en de bestaande leiding alsnog te worden verwijderd. Daarnaast is binnen werkgebied 6a gekozen om een nieuwe leiding aan te leggen, omdat de bestaande leiding inmiddels loopt onder het bos dat zich heeft ontwikkeld in de loop der jaren. De bestaande leiding blijft in het bos liggen om bomenkap te voorkomen, conform de gemaakte afspraken met de grondeigenaar. Deze werkwijzen leiden tot de minst negatieve effecten op de benoemde soorten en aanwezige habitats. De realisatie van de voorgenoemde alternatieven in Lentevreugd zou leiden tot een groter oppervlakteverlies van kwetsbare plekken voor de waterspitsmuis, rugstreeppad en zandhagedis. Voor de uitvoering van de werkzaamheden is de ‘Gedragscode Wet natuurbescherming voor drinkwaterbedrijven (KWR, 2020) leidend.



Het plangebied is zeer geschikt voor broedende vogels, waardoor het niet mogelijk is om te kunnen werken in de minst kwetsbare periode voor de zandhagedis, die loopt van april tot en met half mei. Het ongeschikt maken van het plangebied voor broedvogels is niet realiseerbaar. Daarnaast vinden werkzaamheden plaats in het functioneel leefgebied van de waterspitsmuis, waarvan de kwetsbare periode al start in april. Door de werkzaamheden te starten in de minst kwetsbare periode van de waterspitsmuis, de overwinteringsperiode van rugstreeppad en zandhagedis én het treffen van mitigerende maatregelen, waaronder het ongeschikt maken, het wegvangen en verplaatsen van de betreffende soorten, worden negatieve effecten op de waterspitsmuis, rugstreeppad en de zandhagedis zoveel mogelijk beperkt (zie ook overwegingen hiervoor).

Natuurherstel maakt bovendien integraal onderdeel uit van de opgave van Programma Berkheide. Voor de uitvoering van het project 'Leiding Lentevreugd' is tevens een natuurvergunning noodzakelijk, welke tegelijkertijd met de aanvraag om ontheffing is ingediend. Dit besluit dat verleend is op 10 juli 2023 voorziet onder andere in het herstel en ontwikkeling van grijze duinen (habitattypen H2130), duinbossen; binnenrand (H2180C) en vochtige duinvalleien (habitattypen H2190).

Gelet op de noodzaak en wijze van uitvoering zijn wij van mening dat er geen andere bevredigende oplossing voorhanden is. Door te werken conform de voorgestelde maatregelen, aangescherpt in de voorschriften, wordt schade aan de rugstreeppad, de zandhagedis en de waterspitsmuis zoveel mogelijk voorkomen.

Belangenonderbouwing

De ontheffing is aangevraagd op grond van het belang van 'de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten'.

Initiatiefnemer Dunea is verantwoordelijk voor de productie en levering van drinkwater in het westelijk deel van Zuid-Holland. Dunea beheert drie duingebieden tussen Monster en Katwijk, die deel uitmaken van Nationaal Park Hollandse Duinen: Solleveld, Meijndel en Berkheide. Deze drie duingebieden zijn van groot belang voor het zuiveren van drinkwater.

Het project 'Leiding Lentevreugd' ligt in het infiltratiegebied Berkheide en is een uitwerking van de noodzaak tot verhoging van de capaciteit van de drinkwatervoorziening van 26,5 naar 32,1 miljoen m³ per jaar. Om het nijpende woningtekort te verminderen zullen er in de provincie Zuid-Holland voor het jaar 2030 200.000 nieuwe woningen gebouwd moeten worden. Dat is ruim een vijfde van de landelijke opgave. De verwachting is dat de vraag naar drinkwater ook de komende jaren zal doorstijgen. De verwachte bevolkingsgroei binnen het afzetgebied van Dunea bedraagt tot 2035 220.000 mensen en tot 2040 260.000.

Met het Rijk is afgesproken dat de provincies samen met de drinkwaterbedrijven een verkenning uitvoeren om te komen tot een strategie om de lange termijn de drinkwatervoorziening veilig te stellen. In de 'Verkenning Drinkwatervoorziening Zuid-Holland 2040' zijn strategieën uitgewerkt voor een robuuste drinkwatervoorziening in de provincie in 2040. Naast de toenemende vraag is van belang dat de waterkwaliteit van met name het oppervlaktewater onder druk staat. Het project 'Leiding Lentevreugd' is één van de projecten die nodig is om op korte termijn te voorzien in de toenemende vraag naar kwalitatief goed drinkwater in de regio. Het project heeft tevens tot doel de hydrologische randvoorwaarden voor natuurherstel in nabijgelegen vochtige duinvalleien te realiseren. Ter onderbouwing van het wettelijk belang is verwezen naar het arrest van het Hof van Justitie van de Europese Unie van 11 september 2012 (ECLI:EU:C:2012:560), waarin is aangegeven dat drinkwatervoorziening in beginsel een overweging is die verband houdt met de menselijke gezondheid. De drinkwaterwinning in de duinen vindt zijn oorsprong in de noodzaak om ten behoeve van de menselijke gezondheid de bevolking van schoon en betrouwbaar drinkwater te voorzien. Dit is randvoorwaardelijk voor het uitbannen van infectieziekten en daarmee tot op de dag van vandaag één van de belangrijke pijlers onder de zorg voor de volksgezondheid. De veiligstelling



van de openbare drinkwatervoorziening en de volksgezondheid maken dat de beschikbaarheid van voldoende kwalitatief goed drinkwater van groot maatschappelijk belang is.

Drinkwater is een eerste levensbehoefte. In de Drinkwaterwet is dan ook de zogenaamde ‘zorgplicht drinkwater’ opgenomen en is ook vastgelegd dat duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening als dwingende reden van groot openbaar belang geldt (artikel 2 en 3). Ook wordt in ‘Richtlijnen voor de toepassing van artikel 6, lid 4, van de Habitatrictlijn’ als voorbeeld voor een dwingende reden van groot openbaar belang genoemd: het leveren van voldoende water voor menselijk verbruik, industrieel gebruik en de landbouw.

Voor de regio Rotterdam-Den Haag-Leiden (de Zuidvleugel) is de verwachting dat 230.000 nieuwe woningen nodig zijn (2011-2025). In het leveringsgebied van Dunea groeit het aantal inwoners naar verwachting van 1,3 miljoen naar 1,5 miljoen inwoners in 2030. Dunea heeft voor de periode 2018-2025 het Programma Berkheide gestart om dit waterwingebied maximaal in te kunnen zetten voor de stijgende drinkwatervraag. Het project ‘Leiding Lentevreugd’ draagt bij in het optimaliseren van de drinkwatercapaciteit en de hydrologische condities voor de aanwezige vochtige duinvalleien uit te breiden.

Gelet op het voorgaande zijn wij van oordeel dat het belang van ‘de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten’ voldoende is onderbouwd om de negatieve effecten op de rugstreppad, de zandhagedis en de waterspitsmuis, welke als gevolg van de uitvoering van het project zullen optreden, te rechtvaardigen.

Staat van instandhouding

Als gevolg van de werkzaamheden gaan zomer- en overwinteringshabitat van de rugstreppad en de zandhagedis, ei-afzetplaatsen van de zandhagedis en functioneel leefgebied van de waterspitsmuis, met daarin mogelijk aanwezige vaste voortplantings- en rustplaatsen, verloren.

Algemeen

Het plaatsen van rijplaten over bestaande onverharde beheerpaden dient uitgevoerd te worden in één werkrichting om eventueel aanwezige soorten de mogelijkheid te geven zich tijdig te kunnen verplaatsen naar veilig leefgebied. Dit hebben wij opgenomen in voorschrift 9.

Zoals hiervoor onder het kopje ‘Zienswijze’, subkopje ‘Voorschrift 10’ uiteengezet is ten aanzien van de rijsnelheid in voorschrift 10 van dit besluit nu het volgende opgenomen. De rijsnelheid van alle machines en voertuigen over onverhard terrein binnen het projectgebied mag niet hoger zijn dan maximaal vijf kilometer per uur. Beheerpaden binnen het plangebied die liggen op onverhard terrein en voorzien zijn van rijplaten, geldt een maximale snelheid van maximaal 15 kilometer per uur. In overige gevallen, zoals (transport)bewegingen over verharde beheerpaden die met rijplaten zijn voorzien, geldt een maximumsnelheid van 30 kilometer per uur. Indien een lagere maximum snelheid ter plaatse geldt vanuit veiligheidsoverwegingen of andere wet- en regelgeving dan dient deze maximum snelheid te worden aangehouden.

Bij het uitvoeren van de werkzaamheden dient natuurvriendelijk materieel te worden ingezet en/of sparende technieken te worden toegepast zoals beschreven in de Gedragscode Wet natuurbescherming voor drinkwaterbedrijven. Dit hebben wij opgenomen in voorschrift 11.

Zoals beschreven onder het kopje ‘Zienswijze’, subkopje ‘Voorschrift 12’ is ten aanzien van het aantreffen van individuen van beschermde soorten in het voorschrift van dit besluit nu het volgende opgenomen. Indien tijdens de uitvoering van de werkzaamheden individuen van de rugstreppad en/of zandhagedis worden aangetroffen in het plangebied, moeten de werkzaamheden die gerelateerd zijn aan dat specifieke werk op de locatie waar het individu



is aangetroffen meteen gestopt te worden. Er dient in dat geval direct contact opgenomen te worden met de begeleidende ecologisch deskundige (voorschrift 5) en Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (voorschrift 1). De ecologisch deskundige dient ter plaatse passende maatregelen te nemen en de genomen maatregelen zo spoedig mogelijk, maar uiterlijk op dezelfde dag dat deze worden uitgevoerd, door te geven aan de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid. De werkzaamheden kunnen op de werklocatie hervat worden als deze is vrijgegeven door de ecologisch deskundige. Indien de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (voorschrift 1) het nodig acht dat aanvullende en/of nog andere maatregelen getroffen moeten worden voordat de werkzaamheden hervat mogen worden, dan mogen de werkzaamheden pas hervat worden na toestemming hiertoe van de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid. Hiervan dient door de ecologisch deskundige (voorschrift 5) verslag te worden gedaan in het ecologisch logboek (voorschrift 4).

Watercrassula

Per 3 mei 2023 heeft Omgevingsdienst Haaglanden gegevens vanuit de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid ontvangen waarin staat vermeld dat in het gebied Lentevreugd watercrassula (*Crassula helmsii*) is aangetroffen. De geconstateerde aanwezigheid van watercrassula in relatie tot de voorgenomen werkzaamheden van Dunea is vervolgens besproken met Dunea. Watercrassula heeft een sterke voorkeur om zich te vestigen op kale waterbodems, oeverzones, wateren of vochtige habitattypen. Vanwege zijn snelle groei het gehele jaar door, zowel door zaad als plantfragmenten, vermenigvuldigt watercrassula zich dusdanig invasief, waardoor kale waterbodems, oeverzones, wateren of vochtige habitattypen binnen afzienbare tijd volledig bedekt worden door een biomassa van watercrassula. Als gevolg van zijn dominantie binnen een ecosysteem treden negatieve effecten op voor zowel de ecologie als de waterchemie (zoals interne eutrofiëring) binnen een gebied. Het gevolg is dat inheemse plantensoorten worden verdrongen, waardoor een bedreiging ontstaat voor aanwezige de Natura 2000 habitattypen binnen Natura 2000-gebied Meijndel Berkheide, waar ook Lentevreugd onder valt. Daarnaast leiden veranderingen in de waterchemie tot een verstoring in de nutriëntenbalans met als gevolg een afname in voedselbeschikbaarheid en functioneel leefgebied van (beschermde) soorten¹⁹.

Gelet op voorgaande overwegingen zijn wij van mening dat niet op voorhand uitgesloten kan worden dat er geen besmettingen van de watercrassula hebben opgetreden of gaan optreden, waardoor wij het noodzakelijk en redelijk achten om aan deze ontheffing een aantal voorzorgsmaatregelen te verbinden om verdere verspreiding van deze invasieve plantensoort in dit gebied te voorkomen, waaronder een inventarisatie voorafgaand aan de werkzaamheden. Dit houdt in dat voorafgaand aan de werkzaamheden het volledige werkgebied op aanwezigheid van watercrassula dient te worden geïnventariseerd door een ecologisch deskundige die aantoonbare kennis heeft op het gebied van de watercrassula. Hierbij dient het gehele werkgebied inclusief een zone van 500 meter rondom wateren en vochtige habitattypen en gronddepots, en de volledige transportroute met een zone van 10 meter aan weerszijden geïnventariseerd te worden. De resultaten van de inventarisatie inclusief ondersteunend fotomateriaal dienen binnen één week na het uitgevoerde onderzoek te worden aangeleverd bij de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (voorschrift 1). Onder het kopje 'Zienswijze', subkopje 'voorschrift 13 aanhef en sub b' is uiteengezet wat in dit besluit ten aanzien van de inventarisatie en handelwijze bij aantreffen van watercrassula in het werkgebied nu is opgenomen. Tevens is toegelicht waarom wij van mening zijn dat de inventarisatie uitgevoerd dient te worden door een ecologisch deskundige met aantoonbare kennis²⁰ op het gebied van de watercrassula. Onder een ecologisch deskundige met aantoonbare kennis van de watercrassula verstaan wij onder andere vegetatiedeskundigen en/of vrijwilligers die vegetatieopnames doen en/of terreinbeheerders die instructies hebben gehad in het herkennen van de watercrassula. Onder een ecologisch deskundige met aantoonbare kennis van de watercrassula verstaan wij onder andere vegetatiedeskundigen en/of vrijwilligers die vegetatieopnames

¹⁹ Zie over watercrassula: <https://www.naturetoday.com/intl/nl/nature-reports/message/?msg=27440> en <https://www.nvwa.nl/documenten/plant/planten-in-de-natuur/exoten/risicobeoordelingen/risicobeoordeling-watercrassula> en <https://www.nvwa.nl/binaries/nvwa/documenten/plant/planten-in-de-natuur/exoten/risicobeoordelingen/risicobeoordeling-watercrassula/risicobeoordeling-watercrassula.pdf>.

²⁰ <https://www.rvo.nl/onderwerpen/ruimtelijke-ingrepen/ontheffing-vrijstelling/ecologisch-deskundige>.



doen en/of terreinbeheerders die instructies hebben gehad in het herkennen van de watercrassula. Dunea heeft in de overleggen die hebben plaatsgevonden aangegeven op eigen initiatief reeds gestart te zijn met het inventariseren van watercrassula en uit dit gesprek is naar voren gekomen dat Dunea beschikt over medewerkers met eerdergenoemde aantoonbare kennis. Indien tijdens de inventarisatie of later tijdens de uitvoering van de werkzaamheden watercrassula wordt aangetroffen in het werkgebied, bij de gronddepots en/of transportroutes, mogen de werkzaamheden op die locatie en de directe omgeving niet worden gestart of dienen te worden gestopt om verdere besmetting te voorkomen. Er dient in dat geval direct contact opgenomen te worden met de begeleidende ecologisch deskundige (voorschrift 5) en Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (voorschrift 1). De betreffende groeiplaats of groeiplaatsen dienen met een zone van minimaal vijftien meter rondom met lint te worden afgezet en met rust gelaten te worden om verdere verspreiding door omliggende werkzaamheden te voorkomen. De werkzaamheden en transportbewegingen binnen de afgeschermd zones mogen pas worden hervat na succesvolle verwijdering van de watercrassula en het nemen van de benodigde hygiënemaatregelen om verdere besmetting te voorkomen. De wijze van bestrijding dient te worden afgestemd met Omgevingsdienst Zuid-Holland (voorschrift 1), waarna met toestemming daartoe van de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid de werkzaamheden weer kunnen starten dan wel hervat worden.

Tevens hebben wij opgenomen, dat aanvullende maatregelen kunnen worden opgelegd, indien watercrassula in de directe omgeving van het werkgebied wordt waargenomen. In het ecologisch logboek (voorschrift 3, sub g) dient door de ecologisch deskundige verslag te worden gedaan van de bevindingen van het onderzoek, eventueel aanwezige locaties, waarbij de mate van besmetting inclusief fotomateriaal wordt beschreven en de genomen vervolgstappen. Bij werkzaamheden in en rondom infiltratieplassen binnen duingebied Berkheide dient het hygiëneprotocol 'Algemeen Laarzenprotocol' (zie *bijlage 1*) gehanteerd te worden. In Lentevreugd dient het hygiëneprotocol 'Laarzenprotocol specifiek Lentevreugd' (zie *bijlage 2*) en voor het gebruik van machines en materieel het hygiëneprotocol 'Hygiëne protocol Lentevreugd watercrassula' (zie *bijlage 3*) gehanteerd te worden. Dit hebben wij opgenomen in voorschrift 13.

Ongeschikt maken

Voorafgaand aan de voorgenomen werkzaamheden dienen de werkgebieden en de benodigde gronddepots ongeschikt te worden gemaakt ter voorkoming dat individuen van de rugstreeppad, de zandhagedis en de waterspitsmuis gewond raken of gedood worden. Hierbij maken we onderscheid tussen de gebieden gelegen in Berkheide; werkgebieden 3, 4 en 5 en het gebied in Lentevreugd binnen Berkheide; werkgebied 2 (zie *bijlage 4*). Dit wegens de aanwezigheid van de waterspitsmuis in Lentevreugd, waarvoor aanvullende maatregelen genomen moeten worden om effecten op deze soort zoveel mogelijk te voorkomen.

Bij het afvangen van soorten op het landhabitat en bij het afvangen van soorten in de infiltratieplassen, dienen altijd de gebruikte materialen (waaronder handschoenen, laarzen, schepnetten, elektrovisnetten en opvangemmers) voor- en achteraf grondig ontsmet te worden conform het 'Desinfectie protocol veldwerk' van RAVON ter voorkoming van de verspreiding van ziekteverwekkers. Dit hebben wij opgenomen in voorschrift 14.

Berkheide – werkgebied 3, 4 en 5

Buiten de minst kwetsbare periode van de zandhagedis en voorafgaand aan de winterperiode, welke start begin september en duurt tot en met maart, dient het terrein rondom de werkgebieden, ongeschikt te zijn gemaakt ter voorkoming dat er rugstreeppadden en zandhagedissen in het plangebied aanwezig zijn ten tijde van de uitvoering van de werkzaamheden. Dit onder begeleiding van een ecologisch deskundige. Begin september gaan de volwassen mannetjes van de zandhagedis al in winterrust, ongeacht de klimatologische omstandigheden²¹. Hierdoor dient het ongeschikt maken uitgevoerd te worden in de laatste week van augustus tot en met de eerste week van september. Gezien de overwinteringsperiode voor de rugstreeppad, die loopt van half oktober tot 1 april, later begint en geen

²¹ (Groeneveld, 2009; BIJ12, 2017b).
ODH748526



werkzaamheden aan voortplantingswateren van de rugstreeppad worden uitgevoerd in Berkheide, dient de overwinteringsperiode van de zandhagedis te worden gehanteerd bij het ongeschikt maken van de werkgebieden. Het ontoegankelijk maken van de werkgebieden bestaat uit het plaatsen van een scherm rondom het gehele werkterrein onder begeleiding van een ecologisch deskundige (voorschrift 5). De schermen dienen minimaal tien centimeter in de grond te worden ingegraven en vanaf het maaiveld minimaal 50 centimeter hoog te zijn. De palen dienen aan de binnenzijde van het werkgebied te worden geplaatst. Dit hebben wij opgenomen in voorschrift 15.

De gronddepots dienen op dezelfde wijze als de werkgebieden ongeschikt te worden gemaakt. Bij het in gebruik nemen van de gronddepots is het niet toegestaan om folie en/of doek op de grond van een gronddepot te plaatsen. Dit wegens het verstikken van de vegetatie en het mogelijk verwonden en doden van enkele individuen van de rugstreeppad en de zandhagedis. Dit hebben wij opgenomen in voorschrift 15.

De functionaliteit van de schermen dient dagelijks gecontroleerd te worden door een ecologisch deskundige of een persoon die aanwezig is op de locatie en geïnstrueerd is door de ecologisch deskundige. Zie voor een nadere toelichting hierover het kopje 'Zienswijze', subkopje 'Voorschrift 15, sub d'. Beschadigingen of andere omstandigheden waardoor de functionaliteit wordt belemmerd, dienen uiterlijk binnen één dag te worden hersteld of te zijn opgelost. De schermen dienen te blijven staan totdat de werkzaamheden in zijn geheel zijn afgerond om er zeker van te zijn dat er geen nieuwe toestroom (influx) is van rugstreeppadden en zandhagedissen naar het gebied waar de werkzaamheden worden uitgevoerd. Het verwijderen van de schermen dient vervolgens onder begeleiding van de ecologisch deskundige (voorschrift 5) plaats te vinden. In het ecologisch logboek (voorschrift 3, sub g) dient door de ecologisch deskundige (voorschrift 5) verslag te worden gedaan van het plaatsen en verwijderen van de schermen, de uitgevoerde controles en wat de bevindingen en eventuele acties zijn geweest. Dit hebben wij opgenomen in voorschrift 15.

Het afvangen en verplaatsen van de rugstreeppad en de zandhagedis naar een locatie buiten de invloedssfeer van werkzaamheden dient door de ecologisch deskundige (voorschrift 5) verricht te worden. De gevangen individuen dienen zo snel mogelijk in het alternatief geschikt leefgebied weer vrijgelaten te worden. De wijze van afvangen en de daarbij toegestane vangmiddelen zijn per soort hieronder nader gespecificeerd om te borgen dat dit op de meeste passende en efficiëntste wijze wordt uitgevoerd en daarmee verwonding en doding van beide soorten zoveel mogelijk wordt voorkomen. Dit hebben wij opgenomen in voorschrift 16.

Het afvangen van de rugstreeppad dient uitgevoerd te worden door middel van het ingraven van emmers langs het scherm. Langs de binnenzijde van het scherm dient telkens op maximaal 25 meter van elkaar een emmer te zijn ingegraven. Vanaf het moment van afvangen, dienen de emmers tweemaal daags met een tussenperiode van maximaal 10 tot 12 uur gecontroleerd te worden op aanwezige individuen van de rugstreeppad, zandhagedis en overige aanwezige soorten (zorgplicht). Voor de plaatsing en het in gebruik nemen van de emmers gelden aanvullende voorwaarden, zoals het perforeren van de onderzijden, het aanbrengen van schuilgelegenheden en het treffen van diverse voorzieningen waardoor muizen uit de emmers kunnen klimmen. Bij periodes waarin de emmers niet binnen 24 uur gecontroleerd kunnen worden, dienen de emmers na controle afgesloten te worden met een deksel. Weersomstandigheden (droogte, hitte of regenval) kunnen aanleiding zijn voor het tijdelijk afsluiten van de emmers of het vaker uitvoeren van controles door de ecologisch deskundige. Dit is ter beoordeling aan de ecologisch deskundige (voorschrift 5). Ter voorkoming dat eventuele aanwezige predatoren gevangen dieren kunnen opeten, dient 10 centimeter boven elke emmer gaas te worden aangebracht. Hierbij dient erop gelet te worden dat het gaas niet gebruikt kan worden als loopplank.

Het afvangen van de zandhagedis dient uitgevoerd te worden met handvangsten, aangevuld met het plaatsen van schuilplaten (herpetoplaatjes) en/of stropvangsten. Stropvangsten met behulp van vangstropjes mogen alleen worden toegepast door een ecologisch deskundige met aantoonbare kennis in het afvangen van de zandhagedis met deze specifieke methode. Vanaf het moment van afvangen, dienen de plaatjes eenmaal daags gecontroleerd te



worden op aanwezige individuen van de rugstreeppad, de zandhagedis en overige aanwezige soorten. Het afvangen dient bij voorkeur uitgevoerd te worden in de ochtend van 9.00 tot 12.00 uur of aan het eind van de middag 16.00 tot 18.00 uur. Sprake dient te zijn van gunstige weersomstandigheden (zonnig weer, temperatuur vanaf 12 a 14 graden Celsius en niet bij een temperatuur van 30 graden Celsius of hoger, niet bij regen, te veel wind (meer dan Bft 4) of op dagen zonder zon met harde wind (meer dan Bft 4).

Er dienen minimaal vijf aaneengesloten dagen, met gunstige weersomstandigheden, géén exemplaren van de rugstreeppad en de zandhagedis gevangen te zijn, vóórdát het plangebied door de ecologisch deskundige (voorschrift 5) mag worden vrijgegeven voor het starten van de werkzaamheden. Voor de rugstreeppad betekenen gunstige weersomstandigheden dat de luchttemperatuur boven het vriespunt moet zijn en de grondoppervlaktetemperatuur niet lager dan 5 tot 6 graden Celsius mag zijn. Voor de zandhagedis vallen zonnige dagen met een temperatuur tussen de 12 a 14 graden tot en met maximaal 30 graden Celsius, zonder regen of te veel wind (meer dan Bft 4) onder gunstige weersomstandigheden.

In het ecologisch logboek (voorschrift 3, sub g) dient door de ecologisch deskundige (voorschrift 5) verslag te worden gedaan van het afvangen en verplaatsen van rugstreeppadden en zandhagedissen, waarbij de gegevens: door wie, wanneer, de soort en hoeveel dieren zijn gevangen, verplaatst en waarheen, worden genoteerd inclusief de ecologische onderbouwing van keuzes die gemaakt zijn. Daarnaast dient voor de rugstreeppad en de zandhagedis per individu aangegeven te worden of het een sub-adult/juveniel of volwassen exemplaar betreft en voor de zandhagedis aanvullend wat het geslacht is, inclusief ondersteunend fotomateriaal.

Lentevreugd – werkgebied 2

Na het vaststellen van de afwezigheid of na succesvolle verwijdering van de watercrassula (voorschrift 13) en voorafgaand aan het ongeschikt maken voor de waterspitsmuis dienen door een ecologisch deskundige (voorschrift 5) alle wateren met bijbehorende oeverzones en plas-dras zones in en rondom het werkgebied gecontroleerd te worden op de aanwezigheid van ei-snoeren, larven en/of juveniele individuen van de rugstreeppad. De resultaten dienen opgenomen te worden in het ecologisch logboek (voorschrift 3, sub g). Indien tijdens de controle individuen van de rugstreeppad en/of andere beschermde soorten worden aangetroffen, dient direct contact opgenomen te worden met Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (voorschrift 1) onder vermelding van het zaaknummer, zodat passende maatregelen genomen kunnen worden voordat de werkzaamheden weer gestart mogen worden. Verwijzend naar het kopje 'Zienswijze' is een nadere toelichting op voorschrift 17 gegeven waarom gecontroleerd moet worden op aanwezigheid van de rugstreeppad voorafgaand aan het ongeschikt maken van het werkgebied voor de waterspitsmuis.

In de periode van half september dient het werkgebied ongeschikt te worden gemaakt voor de waterspitsmuis en direct daaropvolgend voor de rugstreeppad onder begeleiding van een ecologisch deskundige. Dit hebben wij opgenomen in voorschrift 18. Deze periode valt binnen de kwetsbare periode van de waterspitsmuis, die loopt van april tot en met september, maar nog voor de overwinteringsperiode van de rugstreeppad. De overwinteringsperiode van deze soort loopt van half oktober tot en met 1 april. De periode voor het ongeschikt maken van het werkgebied is vervroegd, omdat de overwinteringsperiode van de rugstreeppad afhankelijk is van klimatologische omstandigheden. Hierdoor kan de winterrust voor de rugstreeppad lokaal eerder beginnen indien een koude periode met minimaal drie achtereenvolgende dagen met nachtvorst optreedt. Indien het werkgebied voor de rugstreeppad ongeschikt wordt gemaakt vanaf begin oktober, buiten de kwetsbare periode van de waterspitsmuis, kan het ongeschikt maken leiden tot een verhoogd risico op het doden en verwonden van individuen van de rugstreeppad. Onder het kopje 'Zienswijze', subkopje 'Voorschrift 18 en 19', is een nadere onderbouwing aangeleverd over de volgorde in het ongeschikt maken van het werkgebied voor de beschermde soorten.



Voorafgaand aan de start van de werkzaamheden en het ongeschikt maken voor de rugstreeppad dient twee weken lang wekelijks de vegetatie kort te worden gemaaid over de gehele breedte en lengte van het werkgebied om deze ongeschikt te maken voor de waterspitsmuis. De vegetatie dient korter dan vijf centimeter te zijn. Indien de vegetatie in de tussenliggende periode sneller groeit (en daarmee boven de vijf centimeter) dient een extra maaibeurt te worden toegepast. Het maaien mag alleen worden uitgevoerd met behulp van een bosmaaier. Gedurende de maaiwerkzaamheden dient een begeleidend ecologisch deskundige vooruit te lopen om aanwezige individuen van soorten te activeren, zodat zij zich tijdig naar veilig leefgebied kunnen verplaatsen buiten de invloedsfeer van de werkzaamheden. Het gebruik van vangmiddelen, zoals een vangnet, is hierbij niet toegestaan. De resultaten dienen opgenomen te worden in het ecologische logboek (voorschrift 3, sub g). Bij de maaiwerkzaamheden dient te allen tijde het hygiëneprotocol 'Laarzenprotocol specifiek Lentevreugd' (zie *bijlage 3*) en voor het gebruik van de bosmaaier het hygiëneprotocol 'Hygiëne Lentevreugd watercrassula' (zie *bijlage 4*) gehanteerd te worden. Dit hebben wij opgenomen in voorschrift 18.

In de notitie wordt aangegeven dat het werkgebied niet geschikt is als overwinteringshabitat voor rugstreeppadden, maar dat aanwezigheid van de rugstreeppad niet uitgesloten kan worden. Onder het kopje 'Zienswijze', subkopje 'Voorschrift 18 en 19' is ten aanzien van voorschrift 19 nader toegelicht waarom het werkgebied in Lentevreugd voor de rugstreeppad ongeschikt moet worden gemaakt na het uitvoeren van maatregelen voor de waterspitsmuis (voorschrift 18). Het ongeschikt maken dient te worden uitgevoerd door het plaatsen van een scherm rondom het werkgebied onder begeleiding van een ecologisch deskundige (voorschrift 5). Hierbij zijn dezelfde voorwaarden van voorschrift 15, sub b tot en met f, van toepassing. Voor Lentevreugd geldt een uitzondering op voorschrift 16, sub c, onder i, indien het werkgebied dermate plasdras tot nat is, dat het perforeren achterwege gelaten dient te worden. Indien de emmers door hoge kweldruk boven de grond worden gedrukt, dienen de emmers bovendien te worden verankerd in de bodem. Dit ter beoordeling aan de ecologisch deskundige (voorschrift 5). Dit hebben wij opgenomen in voorschrift 19. Voor het afvangen van de rugstreeppad en overige soorten gelden dezelfde voorwaarden zoals opgelegd in voorschrift 16.

Het droogvallen van de duinrel²² dient beperkt te worden tot maximaal vijftien meter. De watergang wordt hiervoor afgedamd en er wordt bronnering toegepast. Het water dient met een filter weggepompt te worden naar een hoger gelegen gebied waar geen vochtige laagte kan ontstaan en/of er dient gebruik te worden gemaakt van bronbemaling. Indien gebruik gemaakt wordt van bronbemaling dient het water te worden weggepompt via de bodem, waarbij zand fungeert als filter tegen plantfragmenten om eventuele verspreiding van watercrassula te voorkomen. Dit hebben wij opgenomen in voorschrift 20.

Indien blijkt dat de maatregelen waarbij het terugleiden van het weggepompte water naar het bovenstroomse deel van de duinrel of het plaatsen van een tijdelijke stuw niet voldoende zijn om effecten op het leefgebied van de waterspitsmuis uit te sluiten, dienen de werkzaamheden gestaakt te worden en aanvullende maatregelen ter goedkeuring te worden voorgelegd aan Omgevingsdienst Zuid-Holland (voorschrift 1) onder vermelding van het zaaknummer, voordat de werkzaamheden hervat mogen worden. Dit hebben wij opgenomen in voorschrift 21.

Infiltratieplassen – werkgebieden 4, 5 en 7

De werkzaamheden in de infiltratieplassen en de Eendenplas binnen het plangebied hebben geen invloed op het functioneel leefgebied van de rugstreeppad. De verwachting is dat deze plassen niet geschikt zijn als voortplantingswateren door de aanwezigheid van roofvissen. Op deze soorten is de zorgplicht van artikel 1.11 van de Wnb van toepassing. Desondanks valt niet geheel uit te sluiten dat een enkele individu van de rugstreeppad aanwezig kan zijn binnen een van deze plassen. Om de werkzaamheden aan de plassen te kunnen uitvoeren wordt de toevoer van water dichtgezet en het waterpeil verlaagd. Gelijktijdig en direct na deze werkzaamheden worden de daarin aanwezige amfibieën en vissen, inclusief eventueel aanwezige rugstreeppadden, afgevangen met

²² Een duinrel is een kort, snelstromend beekje waarin kwelwater uit de duinen kan afstromen naar het lager gelegen land.
ODH748526



schepnetten met een maaswijdte van drie millimeter en/of door elektrovisserij door een ecologisch deskundige met aantoonbare ervaring in het toepassen van deze specifieke vangmethode²³. Elektrovisserij dient te worden toegepast met een DEKA vermogen van 5 kW vanuit een boot (bij grotere infiltratieplassen) of met een draagbaar apparaat lopend door de infiltratieplas. Het toepassen van elektrovisserij vereist, zowel voor de veiligheid van mens als van dier, vaardigheid in het werken met deze vangmethode. De afgevangen exemplaren inclusief bijvangst van andere soorten dienen in de naastgelegen infiltratieplas te worden vrijgelaten, buiten de invloedsfeer van werkzaamheden. Aanvullend dient door de ecologisch deskundige in de aanwezige sliblaag een ecologische controle te worden uitgevoerd op overgebleven soorten en ook deze dienen door de ecologisch deskundige verplaatst te worden. Dit hebben wij opgelegd in voorschrift 22.

Staat van instandhouding

Rugstreepad en zandhagedis

De staat van instandhouding van de rugstreepad heeft landelijk een matig afnemende trend en binnen het duingebied is de trend stabiel. De staat van instandhouding van de zandhagedis heeft landelijk een matig toenemende trend en binnen het duingebied is de trend positief (Adams et al, 2019; Breedveld et al, 2017). Voor beide soorten is de staat van instandhouding in de kustduingebieden, welke een belangrijk kerngebied van de verspreiding vormen, gunstig. Zowel de rugstreepad als de zandhagedis hebben geprofiteerd van de in het verleden uitgevoerde natuurontwikkeling en het huidige beheer in het duingebied Meijndel & Berkheide. Bij de uitvoering van de werkzaamheden voor duingebied Berkheide wordt het functioneel leefgebied van beide soorten in beperkte mate tijdelijk aangetast. Er is geen sprake van permanent verlies van het functioneel leefgebied van de rugstreepad en de zandhagedis. Als gevolg van de werkzaamheden ontstaan nieuwe open zandige plekken die op den duur als geschikte overwinteringsplekken voor deze soorten kunnen dienen. Tevens bieden de open zandige plekken langs aanwezig struweel en duingrasland voldoende geschikte ei-afzetplekken voor de zandhagedis. Deze zijn direct beschikbaar in het voorjaar na afronding van de werkzaamheden. De aanwezige voortplantingswateren worden door de werkzaamheden niet aangetast en blijven behouden. Door de voorgenomen maatregelen en de korte uitvoeringsperiode van de werkzaamheden is het aannemelijk dat beide soorten in de directe omgeving aanwezig blijven.

Waterspitsmuis

De staat van instandhouding van de waterspitsmuis heeft landelijk een stabiele trend. In het duingebied Meijndel en Berkheide, valt Berkheide binnen het verspreidingsgebied van de waterspitsmuis, waarbij de infiltratieplassen potentieel leefgebied vormen. Van overige kustduingebieden zijn waarnemingen van deze soort alleen bekend van de infiltratiekanalen uit de Amsterdamse waterleidingduinen. Binnen Berkheide is het voorkomen van de waterspitsmuis alleen bekend in de zuidelijke duinrel van Lentevreugd (Bekker 2015, ²⁴). Ondanks dat er weinig onderzoek naar waterspitsmuis is uitgevoerd en slechts een enkele waarneming van de waterspitsmuis bekend is in dit deel van Lentevreugd, wordt ervan uitgegaan dat alle geschikte wateren binnen Lentevreugd en de directe omgeving daarvan geschikt leefgebied vormen. De werkzaamheden hebben betrekking op één duinrel, waarbij het functioneel leefgebied en de daarin aanwezige voortplantingsplaatsen en rustplaatsen van een enkel individu tijdelijk wordt aangetast. Het functioneel leefgebied binnen Lentevreugd zal gedurende de periode van werkzaamheden en twee maanden na de bemaling tijdelijk niet beschikbaar zijn. De verwachting is dat na de werkzaamheden de grondwaterstand zich binnen één maand, in ieder geval na twee maanden, volledig herstelt.

Monitoring

In de nabijgelegen omgeving van het plangebied, binnen het gehele duingebied Meijndel en Berkheide, vinden meerdere projecten plaats, waarbij tevens effecten optreden op het functioneel leefgebied van zowel de rugstreepad als de zandhagedis en de waterspitsmuis. In de aanvraag wordt verwacht dat de effecten hiervan op de desbetreffende soorten beperkt zijn. Dit doordat de werkzaamheden een tijdelijk effect hebben op de

²³ <https://www.rvo.nl/onderwerpen/visserijregelingen/ontheffingen-kust-en-binnenwateren#ontheffing-binnenwateren>

²⁴ <https://waarneming.nl/observation/124180937/>, NDFP beiden geraadpleegd op 3 juli 2023



toegankelijkheid van overwinteringshabitat van de rugstreeppad en de zandhagedis en het functioneel leefgebied van de waterspitsmuis (in Lentevreugd) en dat bij de uitvoering van de werkzaamheden rekening wordt gehouden met de kwetsbare periodes. Daarbij wordt aangegeven dat het aanwezige overwinteringshabitat voor de rugstreeppad en de zandhagedis echter niet beperkt is binnen Berkheide en na de uitvoering van de werkzaamheden een toename in geschikt leefgebied ontstaat. Tevens wordt aangegeven dat in het kader van Programma Berkheide tussen 2018 en 2026 natuurmaatregelen worden uitgevoerd, zoals het verwijderen van aaneengesloten duindoornstruweel ter ontwikkeling van droog duingrasland, die bijdragen aan een toename in geschikt leefgebied voor de rugstreeppad en de zandhagedis. Werkzaamheden die bij en rondom wateren plaatsvinden kunnen op plaatselijk niveau een positief effect hebben op het tijdelijke aanbod in voortplantingswateren van de rugstreeppad. Daarbij wordt aangegeven dat de effecten op de staat van instandhouding voor de rugstreeppad en de zandhagedis op voorhand uitgesloten kunnen worden wegens de orde van grootte van de populaties van beide soorten binnen het duingebied. In Lentevreugd is door Staatsbosbeheer (terreineigenaar van Lentevreugd), in het kader van Kwaliteitsimpuls Lentevreugd²⁵, het oppervlak aan water en rietmoeras en daarmee het functioneel leefgebied van de waterspitsmuis sterk uitgebreid. De waterspitsmuis is territoriaal en heeft een leefgebied van ongeveer 150 meter evenwijdig aan een oever. De werkzaamheden hebben enkel betrekking op enkele individuen van de waterspitsmuis.

Wij constateren echter dat er geen specifiek onderzoek heeft plaatsgevonden naar deze beschermde soorten, maar het gehele plangebied wordt in zijn algemeenheid beschouwd als functioneel leefgebied voor deze soorten. Hierdoor is vooraf niet inzichtelijk gemaakt wat de omvang van de populatie van deze soorten in het plangebied exact is. Daarnaast vinden in dezelfde uitvoeringsperiode en in de nabije toekomst binnen Natura 2000-gebied Meijndel en Berkheide meerdere werkzaamheden plaats, dit betreft de projecten bekend als Winning 11, Winning 8, Leiding Lentevreugd, terrein Lindenbergh en Solleveld. Ook bij deze projecten is sprake van ingrepen in het functioneel leefgebied van de rugstreeppad en de zandhagedis. Wij zijn dan ook van mening dat op voorhand niet geheel uit te sluiten valt dat de werkzaamheden van alle projecten die binnen Natura 2000-gebied Meijndel en Berkheide worden uitgevoerd invloed kunnen hebben (som van invloeden) op de aanwezige deelpopulaties en dus uiteindelijk ook op de metapopulaties van de rugstreeppad, de zandhagedis en de waterspitsmuis.

Om te borgen dat het leefgebied van de rugstreeppad, de zandhagedis en de waterspitsmuis in het plangebied na de werkzaamheden functioneert en ook functioneel blijft op lange termijn en zorg te dragen dat cumulatieve effecten niet kunnen optreden, achten wij het redelijk en noodzakelijk om aan deze ontheffing een monitoringsverplichting te verbinden om een 'vinger aan de pols' te houden. Onder het kopje 'Zienswijze', subkopje 'Voorschrift 23' hiervoor, hebben wij hier een nadere toelichting op gegeven. De monitoring dient uitgevoerd te worden door een ecologisch deskundige (voorschrift 5) voor een periode van drie jaar vanaf het eerste voortplantingsseizoen nadat de werkzaamheden zijn afgerond. Hierbij kan worden aangesloten op de monitoring die is opgelegd in het besluit voor het deelproject 'Lentevreugd, Meta's Duin en Panbos', met kenmerk 01044898, voor het andere deel van de werkzaamheden, die vallen onder 'project Leiding Lentevreugd'.

De monitoring voor de rugstreeppad en de zandhagedis dient te worden uitgevoerd conform de richtlijnen, zoals beschreven in de Handleiding Meetnet Reptielen en Amfibieën van RAVON²⁶. Voor beide soorten dient een zone van 500 meter rondom de werkgebieden aangehouden te worden voor de betreffende monitoring. Voor de rugstreeppad dienen alle wateren binnen de zone van 500 meter op kooractiviteit te worden gemonitord. De zandhagedis dient gemonitord te worden door middel van het uitvoeren van looproutes. Indien nodig dient dit onderzoek aangevuld te worden met het leggen van schuilplaten (herpetoplaten). Aanvullend dient in de monitoringsperiode jaarlijks een kwalitatieve ecologische beoordeling te worden gedaan. Hieruit moet blijken hoe het functioneel leefgebied van de rugstreeppad, de zandhagedis en de waterspitsmuis zich ontwikkeld heeft en

²⁵ <https://www.staatsbosbeheer.nl/wat-we-doen/werk-in-uitvoering/hollands-duin-kwaliteitsimpuls-lentevreugd>.

²⁶ https://www.ravon.nl/Portals/2/Bestanden/HelpMee/Handleiding_daglijstjes.pdf.

https://www.ravon.nl/Portals/2/Bestanden/HelpMee/Handleiding_meetnet_reptielen.pdf?versie=202101120936.



welke effecten hebben opgetreden. Er dient concreet te worden gemotiveerd welke SMART-definitie²⁷ wordt gegeven aan een goede, matige en slechte kwaliteit van het functioneel leefgebied van de betreffende soorten, zodat dit ook heldere handvatten geeft voor behoud van kwaliteit en het, indien nodig, nemen van maatregelen ter verbetering. De resultaten van de monitoring en de ecologische beoordeling dienen jaarlijks voor 1 februari van het opvolgend jaar te worden aangeleverd bij de Omgevingsdienst Zuid-Holland-Zuid (voorschrift 1). Deze resultaten dienen te worden opgeleverd in een korte rapportage, waarin in ieder geval dient te worden opgenomen: de onderzoeksresultaten, ecologische onderbouwing, een heldere conclusie over de effectiviteit van de maatregelen en een voorstel voor verdere optimalisatie of extra maatregelen, mocht het verwachte resultaat uitblijven en aanwijsbaar zijn toe te schrijven aan de uitvoering van de betreffende maatregelen. Dit voorstel dient aan de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (voorschrift 1) ter goedkeuring te worden voorgelegd. Tevens hebben wij opgenomen, dat aanvullende maatregelen kunnen worden opgelegd, indien de monitoringsresultaten hiertoe aanleiding geven. In duingebied Berkheide dient bij het uitvoeren van de monitoring het hygiëneprotocol 'Algemeen Laarzenprotocol' (zie *Bijlage 1*) en in Lentevreugd het hygiëneprotocol 'Laarzenprotocol specifiek Lentevreugd' (zie *Bijlage 2*) te worden gehanteerd. Dit hebben wij opgenomen in voorschrift 23. Gezien de monitoringsverplichting en de mogelijke uitloop van de werkzaamheden is aan dit besluit een langere ontheffingsperiode verbonden tot 2027.

Op grond van het vorenstaande zijn wij van mening dat de voorgestelde maatregelen, met inachtneming van de voorschriften voldoende zijn om negatieve effecten te voorkomen dan wel tot een minimum te beperken en dat de werkzaamheden van dit project niet leiden tot verslechtering van de staat van instandhouding van de rugstreeppad, de zandhagedis en de waterspitsmuis.

Ecologisch werkprotocol

De start van de werkzaamheden dient gemeld te worden bij de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid. De werkzaamheden en de wijze waarop de maatregelen worden uitgevoerd dienen in een ecologisch werkprotocol te worden opgenomen. Dit protocol dient bij het melden van de start van de werkzaamheden meegestuurd te worden. Voorts dient het ecologisch werkprotocol op de locatie aanwezig te zijn. Hierdoor weten ook de uitvoerders op welke wijze de werkzaamheden zorgvuldig moeten worden uitgevoerd. Wij hebben dit in de voorschriften 1, 2 en 3 vastgelegd.

Samenhangende besluiten

Bij deze beoordeling is uitsluitend gekeken naar mogelijke effecten van de activiteit op aangevraagde soorten op basis van de aangeleverde informatie. Er kunnen nog andere bepalingen van kracht zijn, op grond waarvan vergunningen, toestemmingen, ontheffingen of meldingen benodigd zijn om de gevraagde activiteit te kunnen uitvoeren. Die mogelijkheid geldt bijvoorbeeld voor de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (hierna: Wabo), de Waterwet (hierna: Ww) of de Visserijwet (hierna: Vw). Voor de Wabo is het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Wassenaar bevoegd gezag, voor de Ww is de Omgevingsdienst Haaglanden namens de provincie Zuid-Holland bevoegd gezag. Voor de Vw is de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland namens het ministerie het bevoegd gezag.

Conclusie

Op grond van het vorenstaande kan de gevraagde ontheffing op grond van artikel 3.8, eerste lid, artikel 3.10, tweede lid, in samenhang met artikel 3.8, eerste lid, en artikel 3.9, tweede lid, van de Wnb worden verleend.

²⁷ SMART: specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdgebonden.